दिव्यांतरी

(सूर्यावरील कवितांचा संग्रह)

रचना

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)

मंजुभारती प्रकाशन

पुणे

दिव्यांतरी (सूर्यावरील कवितांचा संग्रह)

रचना : डॉ. मंजूषा कुलकर्णी
(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)
साकेत / २५, जयवंत पालकर मार्ग,
पोद्दार रुग्णालयासमोर, वरळी, मुंबई – ४०० ०३०.
भ्रमणध्वनी – ९०८२१६१५२४, ९८२२८३९४९१
Email : dr.manjushak@gmail.com

कायमस्वरूपी पत्ता : २३१, समर्थ अलंकार, फ्लॅट–२, कवितांच्या बागेसमोर,
ज्योतीनगर, छत्रपती संभाजीनगर – ४३१ ००५.

प्रकाशक : सौ. उल्का मंगेश कुलकर्णी
मंजुभारती प्रकाशन
'अे' ५०४, महालक्ष्मी पॅलेस, वेंकटेश शर्विल सोसायटी समोर,
सी.एन.जी. पंपासमोर, पारी कंपनी चौक,
नऱ्हे, पुणे – ४११०४१.

प्रथम आवृत्ती : फाल्गुन शु. ८, शके १९४५,
रविवार, दि. १७ मार्च, २०२४

अक्षर जुळवणी : सौ. अनिता विनायक भालेराव
क्रिएशन,
जयश्री, एन–१, सिडको, छत्रपती संभाजीनगर – ४३१००३.
भ्रमणध्वनी – ९४२३३ ९६८८१

मुद्रक : स्टार कॉपीयर्स प्रायव्हेट लिमिटेड
कुमठेकर मार्ग, सदाशिव पेठ, पुणे ३०

ISBN : 978-81-962298-7-0

सर्वाधिकार : © लेखिकेच्या स्वाधीन

किंमत : ₹ १५० /–

कविता या कवयित्रीचे स्वयं सर्जन असून कविता तयार झाल्यानंतर तिच्या सोबत वापरण्यात आलेले चित्र हे केवळ साहित्यिक आनंदासाठी वापरण्यात आलेले आहे. यात कुणाचाही कॉपीराईट भंग करण्याचा मुळीच हेतू नाही. या सर्व कवितांचा उद्देश भाषेचा प्रसार व प्रचार इतकाच आहे.

समर्पण

ईश्वराचे दृग्गोचर रूप म्हणजे

सूर्यनारायण

त्या सूर्याला भक्तिपूर्वक

हा काव्यसंग्रह

समर्पित !

मनोगत

ज्याच्याशिवाय जीवसृष्टी तगच धरू शकत नाही, ज्याच्या शिवाय ऋतूंचे चक्र गतिमान होऊ शकत नाही, ज्याच्याशिवाय ऊर्जा, प्रकाश, तेज, चैतन्य मिळू शकत नाही. त्या सूर्याला रोज सकाळी उगवताना पाहून, दिवसभराचा त्याचा तेजोमय वावर पाहून, सायंकालीन मावळतीच्या कुशीत त्याचं गुडूप होणं पाहून कवितांना उधाण येतं.

तो इतका लोभस वाटतो की कितीही लिहिलं तरी त्याला शब्दांनी कवेत घेताच येत नाही. मग काय शब्दांच्या व भावांच्या तेजाने त्या तेजभंडाराची जमेल तशी आरती करायची, वाग्भारतीने एवढाच छंद जडला. त्याच छंदाची परिणती म्हणजे हा ‘दिव्यांतरी’ काव्यसंग्रह.

बाह्य प्राचीच्या क्षितिजावर उजळलेल्या दिनकरामुळे अंतरंगात दिव्य प्रकाश चमकतो, प्रतिभेची किरणशलाका झळाळते अन् काव्य तेजश्री भरास येते, त्या सूर्यनारायणास मन:पूर्वक नमन ! रसिकांना ही सूर्यांजली सादर !

– डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

प्रस्तावना

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी हे एक चतुरस्त्र व्यक्तिमत्त्व आहे. एका कामानिमित्त मला 'सावळा गोंधळ' या मराठी शब्दामधील सावळा हा शब्द वर्णवादी आहे का असा प्रश्न मला पडला होता. यावर या शब्दामधील 'सावळा' हा शब्द नेमक्या कोणत्या अर्थाने आला आहे यावर मी अनेक तज्ज्ञ मंडळींकडून वेगवेगळी उत्तरे मिळाली; पण माझे समाधान होत नव्हते. अशा वेळी डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना मी हाच प्रश्न विचारला असता त्यांनी क्षणाचाही विलंब न लावता पटकन त्या शब्दाचा नेमका अर्थ सांगितला. या प्रसंगावरून मराठी भाषेवर असलेल्या त्यांच्या विलक्षण प्रभुत्वाची चुणूक मला समजली होती.

उच्चविद्याविभूषित असलेल्या डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांनी संस्कृतमधून पदवी घेत असताना पुणे विद्यापीठात प्रथम येण्याचा मान मिळवला आहे. संस्कृतमधेच पदव्युत्तर शिक्षण घेऊन त्यामधे पीएच.डी. देखील मिळवली आहे आणि दोन दशकांहून अधिक काळ त्या संस्कृत अध्यापनाचे काम करीत आहेत.

केवळ अध्यापनावरच न थांबता डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांनी उत्तम कामगिरी करीत प्रशासनातही आपल्या कार्याचा ठसा उमटवला आहे. महाराष्ट्र राज्याच्या सर्वप्रथम पूर्णवेळ महिला भाषा संचालिका होण्याचा बहुमान त्यांनी पटकावला आहे. त्याचबरोबर प्रशासकीय अधिकारी म्हणून महाराष्ट्र राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग या पदावर योगदान दिले असून सध्या त्या उपमुख्यमंत्री कार्यालय, मंत्रालय, मुबई येथे प्रशासकीय अधिकारी म्हणून कार्यरत आहेत.

साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार-२०२० च्या मानकरी असलेल्या डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांची ४० हून अधिक पुस्तके प्रकाशित झाली असून पन्नास पेक्षा जास्त पुस्तके प्रकाशनाच्या मार्गावर आहेत. ही कामगिरी केवळ थक्क करणारी आहे.

लेखिका, कवयित्री, संशोधक, प्राध्यापिका, व्याख्याती, प्रवचनकार, सूत्रसंचालक, निवेदिका, एकपात्री प्रयोगकर्ती अशा क्षेत्रांतील डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

यांच्या झळाळत्या कामगिरीला उपमाच द्यायची झाली तर त्या तेजोनिधी लोहगोलाचीच द्यावी लागेल.

'जे न देखे रवि, ते देखे कवि' असं म्हणतात. परंतु त्या तेजोमय रविच्याच असंख्य लोभस छटांना आपल्या कवितांमधे डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांनी शब्दबद्ध केलं आहे. केवळ सूर्यावरच्या कवितांचा असा हा मराठीमधला एकमेव काव्यसंग्रह असावा.

साऱ्या सृष्टीला चालवणारा, ऊर्जा देणारा असा हा रवी कवयित्रीला वेगळ्या रूपात दिसतो. कधी तो उदयाचलीचा राजा म्हणून प्रकाशाचा गाजावाजा करत अवघ्या सृष्टीला ऊर्जा देत येतो तर कधी तो आमराईत रामाच्या पारी मोहोर गंधून घ्यायला जाताना दिसतो. ही सूर्याची रुपं विलक्षण विलोभनीय आहेत.

'उंची इमारतोंसे मकाँ मेरा घिर गया, कुछ लोग मेरे हिस्से का सूरज भी खा गये' अशा शब्दात जावेद अख्तर यांनी शहरातल्या माणसांची व्यथा व्यक्त केली आहे. डॉ. मंजूषा कुलकर्णी या त्यांच्या कवडसा या कवितेत लिहितात –

घरे बंद ही छतेही बंद
सिमेंटची पक्की पाबंद
जरा इवलुसा असा झरोका
नाही येईल कुठून कवडसा

घराघरात लेकराबाळांच्या अंगाखांद्यावर मायेने स्पर्श करणारे कवडसे आता सिमेंटच्या घरांनी नाहीसे केले ही खंत कवयित्री व्यक्त करतात. डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांची कविता शहरातल्या नागरीकरणामुळे हक्काच्या कवडश्याला पारखे झालेल्या व्यथेला वाट मोकळी करून देते.

शहराबरोबरच गावखेड्यातून दिसणाऱ्या सूर्याचेही मनोहारी दर्शन डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांच्या कवितेमधून होते. त्यांच्या शब्दांतून रानवाटदेखील काट्याकुट्याचा शृंगार करत सुर्व्या राजाला आळवणी घालते.

रोज दर्शन देणाऱ्या सूर्याबरोबरच कवयित्री नकळत मनातल्या आतल्या आणि बाहेरच्या क्षितिजावरील सूर्याबद्दल लिहून जातात. आतले क्षितीज विस्तारले की सत्य शिव सुंदराचा तो सूर्य चैतन्य घेऊन मनामनात उगवतो. सूर्य केवळ ऊर्जा देणारा नसून तो सृष्टीचा एक मोठा गुरू देखील आहे. 'एक रम्य ही पहाट' या कवितेत डॉ. मंजूषा कुलकर्णी छान सांगून जातात

मला एकच कळतं
तुझ्या वानी मी वागावं
देत परकाश साऱ्या
दिवा होऊन जगावं

सर्वव्यापी दिवाकराप्रमाणे डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांच्या या कविता सूर्याची विविध रूपे त्यांच्या कवितांमधून आपल्या समोर अलगद उलगडतात. तेजाची किरणे पडल्यावर सर्व अंधार नाहीसा होऊन साऱ्या चराचरात चैतन्य पसरावं तसाच अप्रतिम असा काव्यानुभव डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांच्या कविता वाचताना वाचकांना येतो.

वृक्षांच्या गर्भात उगवला
तेजोमय गोलक
उजळून आले भाग्य तयाचे
असे अनमोल

उजळून येता तेज उजळते
सबाह्य ते अंतरी
नमो सूर्यदेवा तू विराजित
आमुच्या मनमंदिरी

ही अवघी चराचर सृष्टी चालवणारा असा हा सूर्य. आपण त्याच्यासमोर केवळ नतमस्तक व्हावे. डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांनी त्यांच्या कवितांच्या माध्यमातून या सूर्यदेवतेला शब्द सुमनांजलीच वाहिली आहे. यांचा हा 'दिव्यांतरी' काव्यसंग्रह वाचणे आणि त्याचे रसग्रहण करणे हा वाचकांसाठी अंतर्बाह्य उजळून टाकणारा अनुभव ठरणार आहे.

– प्रशांत साजणीकर
सहसचिव,
सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय,
मुंबई.

अनुक्रमणिका

१) उदयाचलीचा राजा ... ११
२) जरी ढगाआड सूर्य ... १२
३) सुर्व्या रामाच्या पारी बाई ... १४
४) दिनमणी ... १५
५) उगवतीच्या शुभरंगांनो ... १६
६) सूर्यनारायण अवतरला ... १७
७) नभ घुसळून जाय ... १८
८) सांज गुलाबी टेकली ... १९
९) पहाट फुटली अंधाराला... २०
१०) सूर्य उगवता सोने पसरे ... २१
११) मी रानवाट ही गावठी ... २२
१२) दोन क्षितिजे आत बाहेरी ... २४
१३) भाळलेला रविराज ... २५
१४) धुकाळलेली ही सकाळ... २६
१५) आलास का उन्हा तू ... २७
१६) एक झाड आयुष्याचं ... २८
१७) कवडसा ... २९
१८) चित्रस्वर हे रंगती ... ३०
१९) अशी कांती तेजाळली ... ३१
२०) सर्ग निसर्ग हासरा ... ३२
२१) स्वप्नं रोज कांचनाचं ... ३३
२२) तू डोकाव माझ्या मनात... ३४
२३) सात रंगांची रंगाळी ... ३५
२४) तीट राधेचे मोहन काजळ ... ३६
२५) निळी मदमस्ती ... ३७
२६) एक रम्य ही पहाट ... ३८
२७) रविकिरण झळाळी ... ३९
२८) रोज सकाळी ... ४०
२९) झुंजूमुंजू रानामंदी ... ४२
३०) नभ निलायम ... ४३
३१) कांचन पिवळ्या उन्हात ... ४४
३२) आकाशाने भाळावरती ... ४५
३३) सूर्य उगवता चैतन्याचे ... ४६
३४) वाकून पाहतो दिनकर ... ४७
३५) सकाळी सकाळी ... ४८
३६) दिवे उजेडी ... ५०
३७) किरणांची लावण्ये ... ५१
३८) आपण दोघी बहिणी बहिणी ... ५२
३९) सूर्य स्वागता ... ५४
४०) दिवस उजडतो चैतन्याने ... ५५
४१) नव्या दिसाची नवी सुरुवात ... ५६
४२) ऊन खाली पडं ... ५७
४३) दिनकर नीलांगणी प्रभाती ... ५८
४४) क्षितिजावरची लालिमा... ५९
४५) प्रभाती सूर्याचे बिंब ... ६०
४६) तम निराशेचा ... ६१

४७) आरसा हा धरणीचा ... ६२
४८) सुर्व्या करतोया पाठलाग ... ६४
४९) पहाट डुलली ... ६५
५०) उजळून येता तेज उजळते ... ६६
५१) तूचि ईश्वरी निधान ... ६७
५२) ही उषा रमवून जाते ... ६८
५३) सांज मोहरून गेली ... ६९
५४) क्षण उजळून जाती ... ७०
५५) जीवन सुंदर आणि कलंदर ... ७१
५६) फूल ते किती वाट पाहते ... ७२

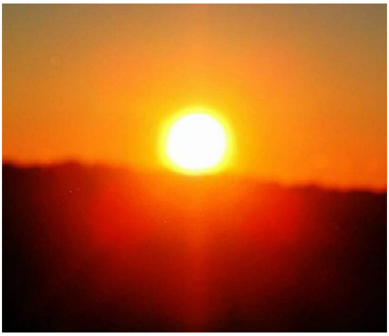

(१)
उदयाचलीचा राजा

येतो रोज उदयाला
उदयाचलीचा राजा
रंग पसरीत छान
प्रकाशाचा गाजावाजा

त्याच्या स्वागताला पक्षी
सुमधुर गायनात
एक सोहळा चालला
रोज रम्य आभाळात

पहाटेला त्याचं येणं
एक प्रेरणा ही देणं
उठा उठा तंद्रीतून
गोंजारून ते सांगणं

झाडावेलींचे आळोखे
ललनांचे ते पिळोखे
नव्या दिसाची उमेद
दिवास्वप्नं ते अनोखे

थोडा रागीट दुपारी
चंड प्रचंड मार्तंड
सायंकाळी क्षितिजाशी
सेवेकरी वायू थंड

जातानाचे रंग त्याचे
येतानाची नांदी होते
निशा त्याच्या विरहात
उषा मीलनी राहते

शुभ्र पीत नि केशरी
लालबुंद रंग दारी
सूर्य येताच घराला
जाग येते बघा न्यारी

त्याला पाहून जगावं
त्याच्यासारखं वागावं
व्रत अखंडित घेत
तेज देत मिरवावं

दि. ०३/०६/२०२०
दुपारी ४.०३ वा.

(२)
जरी ढगाआड सूर्य

जरी ढगाआड सूर्य
जरा दबला दबला
तेजकिरणांचा राजा
घ्यावा गाळून चांगला

मग शीतल शीतल
भरदुपारी जाहला
संकटांचा वारा जरी
गालातून तो हसला

ढग येतील जातील
बारमाही मीच राही
माझ्या किरणांना कोणी
हिरावून घेणे नाही

उभं झाडं ही झोकात
येवो पाऊस जोरात
पालवीही चिंब होता
ओला पाऊस उरात

हट्ट ढगांचा वेडा हा
इथं बरसून जाण्या
गर्दी केली त्यांनी तिथं
आसमंत अंधारण्या

एक पक्षी टोकावर
फांदी उंच आकाशात
त्याने रवीही पहिला
नभ उतावीळ होतं

चिंता पावसाची करू
की घरट्यात शिरू
सूर्य उगवे प्राचीला
आशा मनातही धरू

पाखराची इच्छाशक्ती
तेजावर त्याची भक्ती
गाभूळल्या ढगावर
सरीराणी अनुरक्ती

असा अवकाळी आला
वरुणाचा तोरा झेला
जीव अर्धामुर्धा होतो
वादळानं गलका केला

असं जीवाचं पाखरू
जपू तुम्ही आम्ही प्यारे
तेजोगोलक दडला
पुन्हा उगवू या सारे

दि.०३/०६/२०२०
सकाळी ११.४७ वा.

हितंच झाडाच्या पायाशी पसरून
तानून देतोय अंगाला
भराला येतोय उन्हाळी ऋतूत
मोहोर गंधाळा आंब्याला

त्या मोहराचा वास आता फळाचा ध्यास
रोज रोज सकाळी दिमतीला
कावती उषा पर मनात आशा
आंब्याचा सुवास संगतीला

आला आला आंबा आता लगडला
वारा मग मस्तीत झोंबायला
पाडाला पिकला सुवास सुटला
खुळ्या सुर्व्यानं सोनेरी रंग दिला

पिवळा धमक आंबा कशाला थांबा
लगेच उतरवा घाला आडी
पिकल्या फळाची रसाळी करा कुणी
कुणी अशाच जिभंवर ठेवा फोडी

दि.११/०७/२०२०
सकाळी १०.५३ वा.

(३)
सुर्व्या रामाच्या पारी बाई

आमराईत येतो फिराया
सुर्व्या रामाच्या पारी बाई
त्याला मोहोर गंधून घायची
रोजरोजंच होतीया घाई

कल्पवृक्ष म्हणं सर्गात हाय त्यो
आंब्याची उणीव तरी बी
माणसाला मिळालं वरदान चाखाया
दिनकर तरसून न्हाई जी

(४)
दिनमणी

दिनमणी लालीम्याने
लालेलाल कसा झाला
झाली उषाही ही लाल
लज्जा पडदा पांघरला

मग नभ सारे झाले
लाल रंगात नाहले
दिशा साऱ्या लाल लाल
चित्र रक्तिम कोरले

वाटे सागराला हेवा
लाल रंग कसा घ्यावा
प्रतिबिंब आभाळाचे
त्याने लालीमा की द्यावा

आता सागराच्या उरी
नभ लाल ते केशरी
गंध लालसर झाले
आल्या केशराच्या सरी

पहाटेची जाग लाल
डोळे भिजती केशरी
रवी उदयास येई
तेज घेऊन सोनेरी

दि.२४/०६/२०२०
रात्री १०.४० वा.

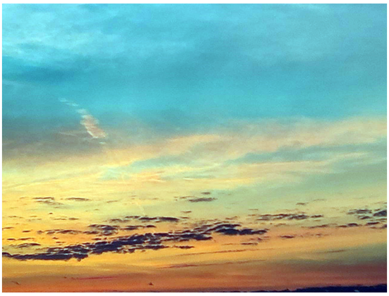

(५)
उगवतीच्या शुभरंगांनो

उगवतीच्या शुभरंगांनो
उगवून या ना मज आकाशी
आणिक आणा सूर्य मागुनी
तेजाळलेला चित्तनभाशी

एक सुवर्णासम कांतीने
अंतःकरणी घ्यावा ठाव
चित्तसूर्य उदयाचली यावा
आत्मसविता त्याचे नाव

हळूहळू तो प्राचीवरती
रक्तरक्तिमा घेऊन येवो
मागे मागे उजळून दिग्बल
क्षितिजासम मन नवेच होवो

सप्तरंग मग आयुष्याचे
या सूर्याने उधळून द्यावे
मज हृदयाच्या नभांगणावर
इंद्रधनू ते उमटून यावे

रोज पहाटे पहाट गावी
सप्तसुरांचे सूर नव्याने
मंजुळ वेणू उमटून जावी
गोकुळगावी पुन्हा नव्याने

दि.२१/११/२०२०
०७.३९ वा.

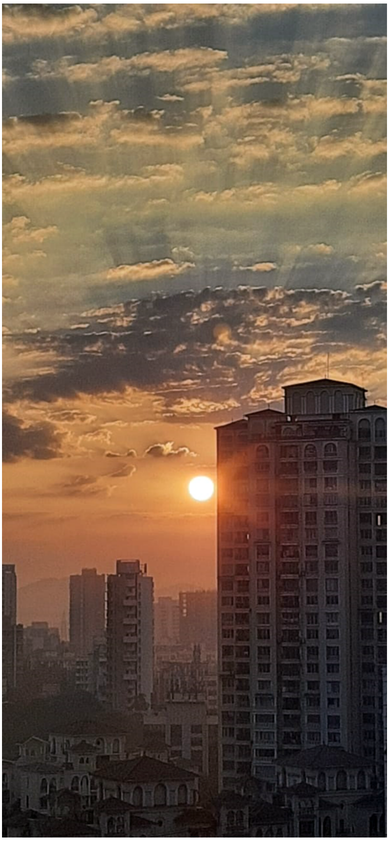

उंच इमारत माझी
कौतुक प्रगतीचे
फिके पडते परंतु
निसर्गाच्या किमये पुढे ते

तेज फाकते फाकते
इमारत खुजी भासे
स्पर्श करण्या आकाशा
जणू चढली उंच असे

सामावून घेऊ त्याच्या
दिप्तीमंत तेजश्रीला
उठू पहाटे पहाटे
मिळवू आरोग्याच्या श्रीला

त्याच्या अगम्य चालती
लीला अनंत आकाशी
चित्त भरून टाकावे
ऐशी कांत तेजोराशी

दि.२३/११/२०२०
सकाळी ०७.३५ वा.

(६)
सूर्यनारायण अवतरला

ढगाढगांचा गालिचा,
नभांगणात अंथरला
बघा सकाळी सकाळी
सूर्यनारायण अवतरला

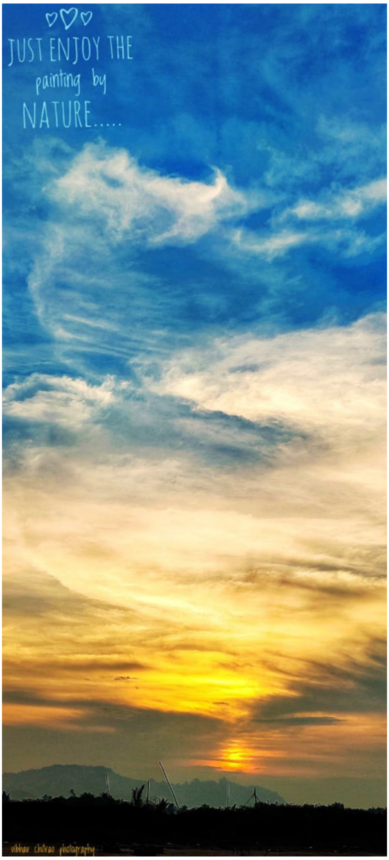

(७)

नभ घुसळून जाय

वारा घोंगावतो आहे
नभ घुसळून जाय
सागराची ही निळाई
गगनात पात्र होय

शुभ्र तक्रासम मऊ
रंग वर फेसाळतो
गोळा नवनीताचा हा
जणू सोनेरी फळतो

सूर्यनारायण आला
आला तेजाळ मधाळ
रस रूप गंध त्याचा
पांघरते ही सकाळ

त्याचे बिंब वर वर
जसजसे सरकते
नवनवीन विचार
जगण्यास सांगताते

रोज रोजचे मंथन
दोर मायेच्या की हाती
रंग रोजचे नवीन
चित्रकार हा प्रवीण

दि.२४/११/२०२०
सकाळी ०८.२१ वा.

(८)
सांज गुलाबी टेकली

निळ्या जांभळ्या क्षितिजाशी
सांज गुलाबी टेकली
नभ राणी सागराला
पाहण्यास की वाकली

तिचा शालू भरजरी
जर चांदण्यांची खडी
पदरास जांभळाई
बिंब सागर हृदयी

त्याचे मनंही गुलाबी
लाटा उसळून येती
प्रेम तरंऽऽग नव्याने
त्याची उतावीळ भरती

आज लाडात आलेली
किती रंग ती ल्यालेली
एक रंग उसळतो
सुधा न्यारी की प्यालेली

अशा सांजमीलनाला
चंद्र साक्ष देत राही
लाज गुलाबी वाढवी
तो की प्रेमदूत होई

मावळतीच्या सूर्याने
मंद प्रकाश केला हा
अशा लाघवी प्रीतीच्या
किती वेल्हाळ वेळा ह्या

सय दिसभर तिची
नभांगना कामामध्ये
जरा फुरसत आली
रत्नाकर जोमामध्ये

तिचे नितळ ते बिंब
याच्या अंगाखांद्यावर
दोघे भेटले मिठीत
कसनुस बांधावर

क्षितीजाच्या मनी फुले
मीलनाची गोड बात
डोळे मिटून घेताच
नभसागर भरात

दि.०८/१२/२०२०
सायं ०७.११वा.

(९)
पहाट फुटली अंधाराला

पहाट फुटली अंधाराला
खबर न त्याची झाली
स्वप्नामध्ये गढली निशा मग
उषेस झेलून गेली

दिले आळोखे किती पिळोखे
पडदे डोळ्यावरती
रातराणीचे स्वप्नं चालले
प्रणय तिला तिज स्मरती

परी पहाटे किरणे लेऊन
ताजी कोमल हळवी
सूर्य करी मग पाठलाग हा
उषा सोनेरी हळदी

चंद्र निशेच्या कुशीत दडला
उषा उगवली हलके
मागे मागे अवखळ राजस
किरण नयन बोलके

अंधाराचा घेत फायदा
लपून जाते उषा
पसरवीत हे तेज प्रेमाचे
उजळून टाकी दिशा

एक मावळे एक उगवते
आकाशी तनुवरती
प्रेम विलासा पाहता खळीही
खुलते गालावरती

निसर्ग करतो प्रेम तेवढेच
कमी न कधीही होते
माणूस उबगून जातो परी हा
प्रीत इतिश्री होते

रोज तेवढेच रंग पसरणे
प्रेयसीसवे विश्व विसरणे
या प्रेमाला कमीच नाही
रोज तेवढे बहरून येणे

वाट पाहते एक सांजेची
एक पहाटे उमलून येते
प्रेम नशिबी दोघींच्याही
दिवारातीला फळून येते

दि.१३/१२/२०२०
सकाळी ०८.१९ वा.

(१०)
सूर्य उगवता सोने पसरे

सूर्य उगवता सोने पसरे
मधे उभा नग जात
असे दर्शनाची आस आणिक
छेद तयाच्या आत

तेजपती श्रीनारायणाचे
रुपडे किती मधु बरवे
पण डोंगर हा मधेच आडवा
देहासी पसरवे

आस भेटीची असे केवढी
खडका खोदीयले
व्यत्यय मोडून काढून मग ते
प्रस्तर भेदीयले

असेल ध्येयासाठी मनी ही
जिद्द भावना मोठी
किती संकटे उभी ठाकू दे
अगदी डोंगराएव्हढी

त्यातून मार्गा बनवीत जावे
ध्येय प्रविष्ट की होईल
सोनसोनेरी आशाकिरणे
सूर्य हाताशी येईल

उभे असू दे किती अडथळे
मर्मी घाव बसावा
तेजकिरण मिळविल्या विना ना
जिवास मिळू दे विसावा

असा भेटता मार्ग सोनेरी
कष्ट फळाला येती
नित्य नव्याने संधीपहाट या
किरणे उधळून जाती

दि.१४/१२/२०२०
सकाळी ०८.५४ वा.

(११)
मी रानवाट ही गावठी

मी रानवाट ही गावठी
तू गावशील का रं मला
सिंगार काट्या अन कुट्याचा
पावशील का रं मला

हे रान माझ्या संगती
त्याच्याच साठी धावतो
ह्यो ह्यो किसान बी रोजचा
तुडवंत मला की चालतो

म्या बी कधी ना कोपले
त्यो पोसतो समद्या जगा
कोण बी ना वाली त्याला
रागवू म्या का उगा

त्याच्या शेतातलं सारं
तन माझ्या अंगावर
काट्याकुट्यांची झुडुपं
विसावती काठावर

म्या अशी नटूनथटून
वाट पाहते रं तुझी
ये सकाळी सावकाश
सांजच्याला बी कधी

दिसभरी तू कामामंदी
गढून जातोयास की
समद्याला देतोस तेज
ऊब बी पिरतीची ही

थांब थोडा एकटी मी
एकटीने ऱ्हाईली
जो कुणी आला तो गेला
टाकुनी पुढं पाऊली

ना कुणी थांबून पाही
काय मनी माझ्या हितं
सुर्व्या राजा सांगू कसं म्या
नाठाळलेली गोड गुपितं

प्रीत तुझी माझ्याशी जोडी
रेंगाळतो तू माझ्या साठी
म्या उरी खुलतीया येडी
किरणांची त्या मजला गोडी

रागावून तू भर दुपारी
लालसर होतो किती
मग जरा म्या सांगते ना
सांजच्याला ये माघारी

राग त्यो लई भारी बाबा
म्या कसं घेऊ कुशीत
शांत हो तू सांजंला अन
पहाटंला बी ये खुशीत

झाडं मिचमिचं डोळं करुनी
बघत्याती गुपचूप जरा
अन तरारुन येती गवतं
अंगावर माझ्या शहारा

सोन्या सुर्व्या तू गुणाचा
हाय ना माझा धनी
वाट ही वाटंला डोळं
तूच तू माझ्या मनी
तूच तू माझ्या मनी

दि.२४/१२/२०२०
सकाळी १०.२१ वा.

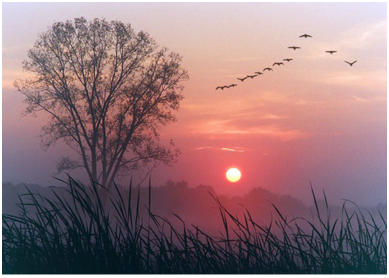

(१२)
दोन क्षितिजे आत बाहेरी

दोन क्षितिजे आत बाहेरी
उगवे सूर्याचे बिंब करारी
कोवळे कोवळे किरण येती
मळभ घेऊन जाण्यास दूरी

प्राचीचा सूर्य रोज पाहतो
मनात वाकून काही बोलतो
आतला आत्मसूर्य एकला
आतल्या आत दिशा चालतो

बाहेर सांजा होतात रम्य
आतल्या सांजा करू सुरम्य
दिक्सूर्य तापतो निवतो आणि
चित्सूर्य सदाची आत्मगगनी

मावळतीचा सूर्य थकला
आकाश संचारुनी वाकला
क्षितिजाशी थोडे टेकतो कसा
तशातच भरा येते ही निशा

ग्लानीत सूर्य, चंद्र भरात
चांदण्या भरली नभपरात
रोज रातीला त्यांचा गोंधळ
रोहिणी सवे हा चंद्र मधाळ

मनात सूर्य क्षितिजा आड
चंद्र वाढला बिंब अल्लड
त्याच्या कला कला तेजसकला
चांदण्या अगणित ऐशा उनाड

पुन्हा येतो रोज उगवे रवी
आत बाहेरी चैतन्ये नवी
ठरलेली वेळ प्रभाकरची
आतला उगवे काही न ठावी

आतले क्षितिज विस्तारले की
उगवून पाही नवेच काही
सत्य शिव सुंदराचा तो सूर्य
चंद्र नि किती तारे डोहाळी

तेज आतून पसरू द्यावे
क्षितिजाने मग चिंब भिजावे
कधी या सूर्या कधी चंद्रासी
कवेत आपुल्या भरून घ्यावे

दि.१९/१२/२०२०
सकाळी ०८.१३ वा.

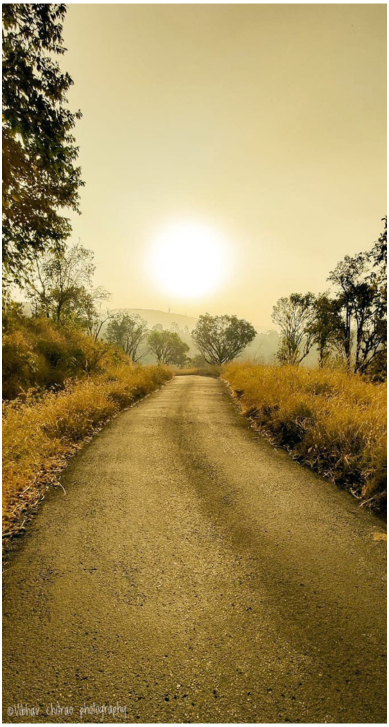

(१३)
भाळलेला रविराज

वाटेवर भाळलेला रविराज पहा
किरणांना मध्यम तो तळपवी तेव्हा

कांचनाची उधळण कांचनाच्या दिशा
वाटेवर सडा पदे सुवर्णकणांचा

मंद झाला धुंद झाला दिनकर येथे
गवताच्या पात्या सुद्धा सोनाळल्या तेथे

प्रियतम रंगामध्ये रंगली ही वाट
किरणांचा राजा करी नानाविध थाट

हळुवार अलवार प्रीतीचा प्रकाश
भावनांची उकलन वाटेवर खास

याच वाटेसाठी वाट चुकवीत येतो
तिला सवे दूरदूर घेऊनिया जातो

तिच्या मनी त्याचे रंग, गंधही त्याचेच
आत साठलेली रती मदनासाठीच

असा शांत मित्र जणू रोज वाटतो ना
तिच्या मनी स्वप्नं होत नित्य भेटतो ना

दि.३०/१२/२०२०
सकाळी ०८.४० वा.

(१४)
धुकाळलेली ही सकाळ

धुक्याच्या पडद्यामागे
लपवला रविराजाला
सारे सारे न्याहाळता
चलबिचल उषामनाला

रोज रोज पाहती त्याला
लोक किती नजर ती लागे
सुंदराचे रूप दिनकर
तेज त्याच्या मागे मागे

आज जरा वाढली थंडी
धुके गेले दाट पसरून
उषा म्हणे थांबा जवळी
कामं सारे तुम्ही विसरून

साखर झोपेची आज
लाभावी पहाट धुंद
नित्यक्रम आहे रोजची
आज वेगळाची गंध

नभ कसे धुके धुके
झाडं पांढुरकी फिकी
खग उडताना भ्रम
गेले कुठे आकाश की

धरतीला पहा आज या
तलम पडद्याच्या आतून
अंग ती चोरताहे
धुक्याच्या पांघरणातून

आपणंही थांबू थोडे
रेंगाळून जाय सकाळ
कुशीतसे घेऊन मजला
चाला आकाश ढगाळ

दि.०५/०१/२०२१
सकाळी ०९.५१ वा.

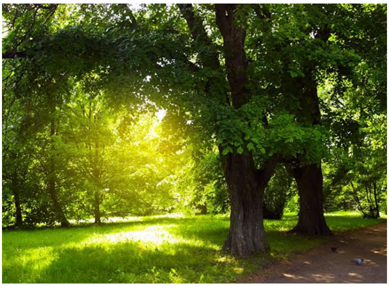

(१५)
आलास का उन्हा तू

आलास का उन्हा तू
झाडीत टेकण्याला
मृदु रेशमी तृणांकुर
गालिचा चालण्याला

उजळून गेली हिरवी
हिरवाई सोनवेडी
पाहून दर्पणी तव
गालात लाज थोडी

तू आणलास शालू
पिवळा सुवर्णकांती
नेसून ये सामोरी
कमनीय कांता सृष्टी

या मखमली तृणांनी
पसरून ज्या दिल्या ना
त्या पायघड्या चाला
मग रम्य सोहळा ना

कर हाती घेत हलका
तू जा पुढे पुढे हा
रमणीय सृष्टी ललना
मार्ग चाले तुझ्यासवे हा

ही सप्तजन्म नाती
चालून सप्तपदी रे
रमली तुझ्यासवे ती
ही प्रेयसी तुझी रे

घेऊन ये तू रोज
नाविन्यपूर्ण उषा
स्वप्नेचि रोज उमलून
ओसंडू दे मंजूषा

दि.२५/०१/२१
सकाळी ०८.११ वा.

(१६)
एक झाड आयुष्याचं

रान गुलाबी जांभळं
गुलबक्षी तुऱ्यांचं
एक झाड उभं वाकडं
तरी ऐटीत तोऱ्यात

आला पल्याड डोंगराच्या
तेज घेऊन हा सूर्य
रान गुलाबी पाहून
दिंमूढ झाला सूर्य

देतो पसरून त्यावर
किरणं सोनरी सोनेरी
गुलबक्षी रंग लाजे
येते अंगावर शिरशिरी

सोनसकाळी चालतो
खेळ खट्याळ दोघांचा
रानराणीच्या रंगावर
भुलूनिया रविराजा

अशी सकाळ पहावी
दुरदुरुनी कोठुनी
मनी गुलाबी रंगाच्या
पडू द्यावे उन्हं सोनी

मग खुलून येईल
जीवनाची प्रभात ही
एक झाड आयुष्याचं
कसं दिसं देखणंही

दि.१७/०४/२१
०९.०३ वा.

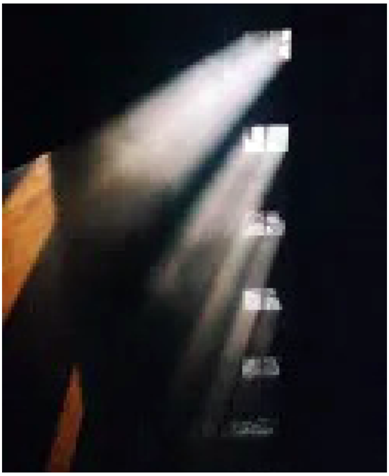

(१७)
कवडसा

घरे बंद ही छतेही बंद
सिमेंटची पक्की पाबंद
जरा इवलुसा असा झरोका
नाही येईल कुठून कवडसा

ते छत होते मैत्रीपूर्ण
काट्याकुट्यांचे लाकडी जीर्ण
तरी त्यातुनी रोज सकाळी
डोकवून जातसंत ती किरणं

अशा प्रकाशा दोरीसंगे
लटकून गेले रम्य बालपण
धुळीकणांना पकडत होतो
लहान मोठे सारे आपण

अंधाराच्या छाताडावर
नाचून जाई रोज कवडसा
त्याच्या येण्यासवे आशेचा
एक किरणंही सापडलेला

खेळ चालले भू सूर्याचे
तो येई फट छोटी सांधून
घर साधे अन मनही मोकळे
गेले आता मनही बांधून

आता न येतो सूर्य अंगणी
घरात त्याला प्रवेश नाही
नाही किरणे तेजंही नाही
कुठे कवडसे गेले पाही

चला घरांना आणि छतांना
ठेऊ मोकळे थोड्या सांदी
मनास करूया पुन्हा खुले अन
लुटून घ्यावी कवडसी चांदणी

पुन्हा मोजूया कण धुळीचे
मनास करूया स्वच्छ चांगले
पुन्हा जगाया सोडू मोकळे
पहा कवडशा झुले बांधले

दि.१९/०४/२१
दुपारी १२.४५ वा.

(१८)
चित्रस्वर हे रंगती

भास हे आभास सुंदर
सावल्यांच्या बंदिशी
तो अडकतो दिनमणीही
स्वेच्छेने जणू त्या निशी

संध्यासमयी परत निघता
कोणी वाजवली गिटार
छेडिली अन काळजाची
कोणी प्रीतीने ही तार

हाती ना येतो कधी हा
दिड.मणी सदा व्यस्तसा
आज झाला बंदीवासी
समय जरी तो अस्ताचा

वृक्षराजी जलतीरावर
सावल्यांची सोबत
झडती सप्तही सूर येथे
संध्याकालीन नौबत

क्षितिजंही उतरून आले
मध्यभागी मैफिल
सूर्य अतिथी या सभेचा
कोणी नाही गाफिल

ऐकुनी ते गाण सुंदर
रेंगाळे थोडी निशा
चांदवाही थबकला की
विसरला स्थाना दिशा

जलतरंगांनी दिलेली
साथ सोबत एरवी
छान झाली सांगताही
सूर्य गायी भैरवी

जादू ही संगीत ऐशी
सारे विसरून दंगती
अन निसर्गातून दिगंती
चित्रस्वर हे रंगती

दि.२०/०४/२१
सकाळी ०८.१४ वा.

(१९)
अशी कांती तेजाळली

गेला बुडून डुबून
सायंकाळच्या प्रहरी
क्षितिजाशी रेंगाळली
केशराची छटा न्यारी

जाता जातानाही देतो
रविराज दृष्टिसुख
वर निशापती आला
भागे चांदण्याची भूक

एक तेज तळपते
एक आल्हाद लेऊन
दिन प्रकाशित करी
एक रात जागवून

एक येतो उठवत
एक झोपण्यास सांगे
दोघे चालवती रथ
सृष्टी रंगातून दंगे

एक मावळतो तरी
मनी उगवत राही
एक उगवतो जरी
शीण जाय मावळती

नभी सौभाग्याचा टिळा
केशराचा गंधमळा
निशी सजून धजून
चांद रुपेरी बावळा

जीव त्याच्यातंही आहे
जीव याच्याही भवती
जिथं तेज शीतलता
थोडं थांबू की सांगाती

राहे आदित्य हृदयी
चंद्र मनातून वाहे
एक दिवसाचे स्वप्नं
एक रातीस रमवे

अशी कांती तेजाळली
दिशा कशी उजळली
औक्षवण करते ही
तेज किरण अवळी

दि.२५/०४/२१
रात्री ०८.०३ वा.

(२०)
सर्ग निसर्ग हासरा

सर्ग निसर्ग हासरा
सुंदर दुलई आवरण
कोमल करांनी जपू या
चला आपुले पर्यावरण

सूर्य उगवतो पूर्वेला
आभा पसरते जगण्यात
रजनी चांदण्या लेऊन
न्हाती धुती चांदण्यात

उडती आकाशी पाखरं
गाणी आनंदी गाऊन
वहाती नद्या धबधबे ही
झरे येती खळाळून

डवरून फुलांच्या गोंदण्या
डुलती झाडं न वेली ही
हिरवी तृणांकुरे बाळे
बिलगून आईला खेळती

सारे ऋतूंचे सोहळे
भाव तरल नि कोवळे
गंध मातीचा दिगंती
पंचप्राण सुखावले

सृष्टी माय अशी आपुली
देता कधी न थकली
आपण हानी पोचवता
ती त्या दुःखानं वाकली

नको खोदणं डोंगर
खोल जमीन पोखरणं
दूषित हवा पाणी वायू
विष हे निसर्गी घोळणं

पर्यावरण प्रेम माया
त्याला मायेनं जपावं
धरणी माईला आपुल्या
झोकं सुखाचं झुलवावं

दि.०५/०६/२१
सकाळी ०८.५३ वा.
जागतिक पर्यावरण दिनानिमित्त

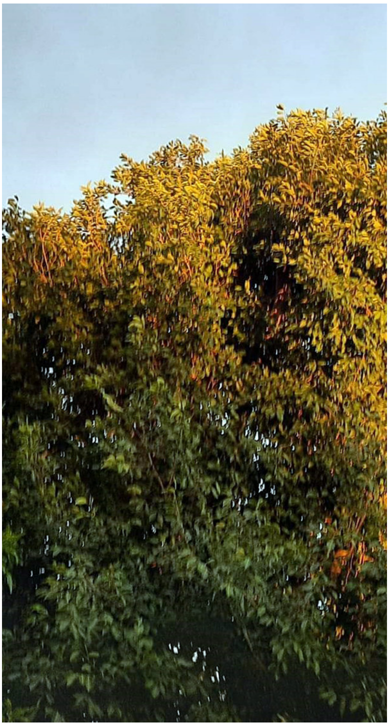

(२१)
स्वप्नं रोज कांचनाचं

लखख सोनेरी रेशमी
ओढ ओढून दुशाली
रोज उन्हाच्या कोवळ्या
पसरती या खुशाली

झाडं तरतरतील
जरा शिरशीरतील
एक नवी सुरुवात
जीवनात आणतील

पान पान सोनचाफी
हिरवाईचा सोहळा
हासू लाजून लाजलं
सोनं सोनेरी बोहला

स्वप्नं रोज कांचनाचं
नीज सुवर्णाची होते
एक सकाळ वेडी ही
समर्पणाची की होते

गूज गुपित प्रभाती
लपवून सारे हाती
करी उधळून सोनं
किरणं सूर्याची ही जाती

दि.११/०६/२१
रात्री ११.३२ वा.

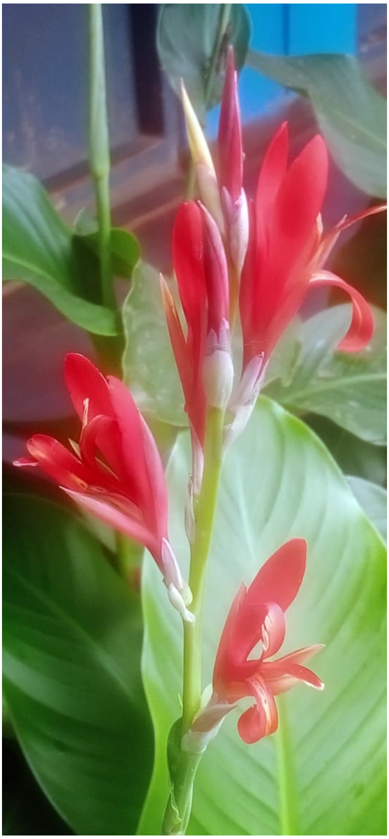

(२२)
तू डोकाव माझ्या मनात

सोनउन्हात डोलणारी
आज कर्दळी बोलली काही
लालचुटुक रंग असूनी
लक्ष कोणाचं का येत नाही

मी खुलते फुलते दाराशी
तरी का प्रेमाला उपाशी
दुरून गुलाब आणशी
दिसे ना तुला ही उदासी

सोहळे साजरे घरी
उत्सव दारी मंदिरी
पानाच्या नशिबी नैवेद्य
उमलूनीही मी दूरी

कधीतरी ये प्रेमाने
कोमलसे स्पर्श माझे
ना गंध वाटे तुला की
अंगण नशीब माझे

उंबरा ओलांडुनी मी
येईल कधी सदनी
कर्दळी कोमेजते रे
बोचुनी स्वतःस मनी

ने एकदा रे एकदाच
हातात घेऊन हात
देईन सुगंध सारे
तू डोकाव माझ्या मनात

दि.१२/०६/२१
रात्री ०१.०० वा.

(२३)
सात रंगांची रंगाळी

माझ्या रानाला सांधतं
उंच मोकळ्या आभाळी
असं धनुष इंदरी
सात रंगांची रंगाळी

त्याला मोहात पाडतं
माझं समदं हिरवं रान
किती रमलंया हितं
इसरून सारं भान

डोंगराच्या अंगावर
उपरण रंगारंग
अभिषेक त्यो होतोया
सर्गातली गंगा दंग

जवा वरुण राजाला
धीर धरवत न्हाई
सुर्व्या किरणांना त्याच्या
संग खेळवत न्हाई

इंदर राजा सर्गाचा
त्याची लगबग झाली
सरी सोडताना खाली
धनुषाची ओळ आली

नेम लागला लागला
थेंब बाण सरसर
ओली धरणी ही झाली
पेरा घ्यावा भरभर

दि.१७/०६/२१
सायं ०६.१३ वा.

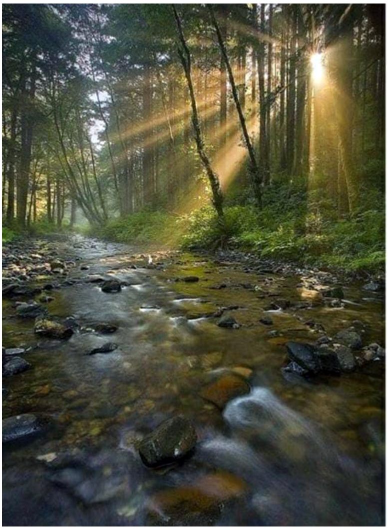

(२४)
तीट राधेचे मोहन काजळ

झुळझुळझुळझुळ वाहतो झरा
सरसरसरसर किरणे पसरा
झाडांच्या रेघारेघातून
सोनतोरणे चढवावी जरा

पहात होती वाट पहाट
भरभरभर सुरू जगती रहाट
उठून जलाने दिली अंगडाई
सळसळसळ पाने सळसळली

धुंद हवेचा सरसरसर सरवा
कुंद हवेतून सुरभित मरवा
खळखळखळ पाण्याचे गाणे
मस्तीमध्ये वाहो तराणे

पानापानांवरती कुजबुज
किलबिलकिलबिल विहंगमी गुज
हलचल हलचल मनात चंचल
लगबगलगबग युवती करतील

अवखळ अवखळ यमुनेचे जळ
तीट राधेचे मोहन काजळ
सोनपिवळी ही गोरीगोजिरी
राधा हरिहृदयात साजिरी

दि.०६/०७/२१
सकाळी ०९.०३ वा.

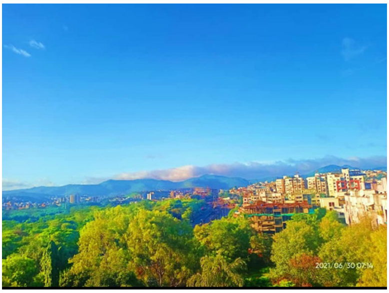

(२५)
निळी मदमस्ती

निळ्या पांघरून नभाला सखी
धरती झाली निळी श्याम सखया परी
निळ्या डोंगरांची गडदशी निळाई
मनी रत्ने नीलम पेरून जाई

अशी ही सकाळ कशी धुंद झाली
मस्तीतली रात अशी मंद झाली
जळातील प्रतिबिंब झाले निळे
मला रंग माझाच नाही कळे

जरी वनराजी हरित हिरवाई
निळी पारदर्शक पांघरून निळाई
जणू वाटते पाचू नीलमची गुंफण
इथे जाहला नील सुंदर कण कण

नीलयम सदने उंच शिखरे तयाची
खगांची विहारे निळ्या या आकाशी
निळे चांदणे निळ्या स्वप्नकोशी
निळी मदमस्ती निळी मदहोशी

ना संपो कधी नवलाई निळ्याची
निळ्या रंगी राधा नि मीरा बुडावी
निळ्या जाहल्या भावना नीलपंखी
निळे सूर पाव्यातुनी घुमताती

दि.२०/०७/२१
सकाळी ०९.३२ वा.

(२६)
एक रम्य ही पहाट

एक रम्य ही पहाट
सुर्व्या बगा उगवला
रंग लेऊन सर्गाचे
चित्त जागवण्या आला

पक्षी किलबिलती
झेप घेत आकाशी
झाड डोले आनंदाने
रेखी एक रम्य नक्षी

एक रंग दुजामध्ये
मिसळतो असा काही
माझ्या देवाच्या कलेला
कुटं कुटं तोड नाही

आदित्य देवा रोज
हात जोडते नमून
चैतन्यचं सांडतो हा
न चुकता येऊन

राती डोळा लागे डोळा
प्राण होती कुटं गोळा
न्हाई शुद्ध तवा कोणा
रोज नभी ये पाहुणा

कधी कार्याला ना चुके
सारे तेजापुढं फिके
बरम्हांडातुन फिरता
नाही होत कधी रिता

रोज दिसतो म्हणून
जिती जागती माणसं
त्यो नसलं तर हो
सांगा ओसाड रानंच

अशी सुंदर पहाट
देवा बघावी की सदा
माझ्या घरा दाराला रे
देई आशीस समदा

आणि काय मागू तुला
देवा सुर्व्या तू तेजाळ
कष्ट करुन जगावं
नगं मोहाचं हे जाळं

मला एकंच कळतं
तुझ्या वानी मी वागावं
देत परकाश साऱ्या
दिवा होऊन जगावं

दि. १९/१२,
रात्री ८:४१

(२७)
रविकिरण झळाळी

ग्रीष्मात बहरल्या गुलमोहराचा
आधार वाटतो केवढा
अंधाराच्या साम्राज्यातून
रविकिरण झळाळी एवढा

रंगांचा हा रम्य सोहळा
छटा केशरी लाल
झळा उन्हाच्या तप्त वाहत्या
तू गारवा सांभाळ

विराण आणिक ओसाड भवती
तरी तशातून फुलतो छान
एक रंग उधळून आपुला
बेरंगाची झुके कमान

गुलमोहराचे झाड एकटे
चित्र बोलके अर्थ महान
रंग एवढे कुठून आणतो
कलाकारा त्या नम्र प्रणाम

तपत्या ऋतूतुन बहरासन करी
अतुल्य यती हा असा पहा
जलथेंबही ना पंचक्रोशी
संयम त्याचा दृढ अहा

वस्त्र केशरी झोळी पाकळी
खांद्यावरती लटकून
जवळून जाता कुणी तयाच्या
दृष्टिसुखाची भिक्षा टाकून

संसाराची रखरख प्रेरक
संन्यासी अंतर्मुख हा
आत्मरूपाचे चित्र रेखिले
गुलमोहर फुलला की पहा

दि.२९/६/१९
सकाळी: ८.१५ वा

(२८)
रोज सकाळी

गवतफुलांशी बोलून आले
काल तिन्ही सांजेला
डोलून, डवरून सांगून गेले
गुज मनीचे मजला

रोज सकाळी उन्हात भिजूनी
शक्ती नवी घेता
दिसभर चैतन्याशी आम्ही
सदोदित खेळता

कधी ही आमुची रानफुले
तर कधी तुरे उगवती
उन्हं, सरी पावसाळी आणिक
शिरशिरी थंडी घेती

दिसभर सूर्य जसाही फिरतो
त्या उन्हासवे उजळतो
वाऱ्यासंगे डोलून डोलून
रानाशी बोलतो

कधी उन्हाशी लपाछपी
तर कधी वाऱ्याशी गप्पा
कधी देतो मग इवल्या फुलाला
हळूवारसा धप्पा

असे कितीसे वेगवेगळे
खेळ आम्ही मांडतो
ना रुसतो ना फुगतो
आम्ही नाही कधी भांडतो

गवतपाती ही आमुची आई
'खाऊ' आम्हाला देते
तिच्या अंगावर हुंदडतो, ती
मस्ती साहून घेते

सायंकाळी तिच्या कुशीतच
अलगद पहुडताना
स्वप्नातही ती थोपटते
गीत अंगाई गातांना

आम्हीही जगतो क्षणाक्षणाला
चिंता उद्याची नाही
जगणे दुसरे काहीच नसते
क्षणास फुलवत जाई

गवतफुलांचे गूज जाणुनी
मीही नव्याने शिकले
चिंता काळज्या सोडून देऊन
गवतफुलांचे ऐकले

आता मी सारे ऋतू पाहते
सेवा मज करताना
सृष्टी सारी सुखसोहळे
माझ्याचसाठी भरताना

दिलखुलास माझे हसणे, बसणे
आणिक जगणे आता
मी हलके हलके गवतफुलासम
होऊन जगणे आता

दि.२४/११/१९
सकाळी ०८.११ वा.

(२९)
झुंजूमुंजू रानामंदी

झुंजूमुंजू रानामंदी
आज धुक्याची पहाट
वाटेमंदी निसर्गाचा
थंडी भरलेला थाट

घरं पांघरून उभी
धुकं भरली चादर
सारे घरात गुडूप
नाही कोणाचा वावर

सुर्व्या थोडा झाकलेला
उन्हं गाळून येत्यात
सोनसोनेरी किरणं
थंड चंदेरी होत्यात

झाडं झाडं शहारली
पानं पानं मोहोरली
बैलगाडी तशातून
घुंगुरानं हंबरली

घर सोडावं वाटंना
थंडी गुलाबी दाटली
जरा थांबा की हो आज
कारभारीण हट्टली

घरधनी माझा रोज
पहाटंला निघ रानी
कधी निजावं की त्यानी
सुख माझं पांघरूनी

दाणा दाणा पिकविता
ऊन वारा पाऊसही
शिरशिरल्या थंडीत
घाम वाहे अंगातुनी

सुख कशात गं माझं
ऐक सांगे तुझा स्वामी
मिळो भाकर जेवाया
राहो उपाशी ना कोणी

ऋतू असू दे कोणता
धनी राहू दे राबता
अन्न पिकविण्याविना
वसा कोणता पुण्याचा

दि.७/७/१९
सकाळी ११.३५ वा

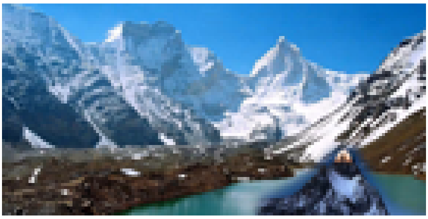

(३०)
नभ निलायम

हिमगौर पर्वताने
पांघरून नीलवस्त्र
नभ निलायम वरती
निलकांती ही सर्वोत्तम

हा खंड चित्राचा काही
अथवा हे शिल्प अतुल्य
शीतलता अंगावरती
सौंदर्य असे हे अमूल्य

या निळ्या पांढऱ्या छटांनी
कोवळी सकाळ पाहताना
तो सूर्यही अडखळतो ना
वसन उषेचे विणताना

हे उंचवटे पृथ्वीचे
की नजरसुखाचे भाग्य
रजत निळाई तिजला
बहाल करती सौभाग्य

मी कुठे मनाला ठेवू
की वर गगनाला पाहू
अथवा नभांगणातून
सुंदरता साठवून घेऊ

शब्दही पडती अपुरे
ही सुरेख सुरगोपुरे
वर्णिण्या प्रतिभा कोठे
कुंठित सामर्थ्ये सारे

दि.३/१२/१९
६.४१ वा.सकाळी

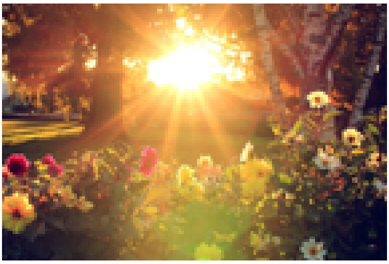

(३१)
कांचन पिवळ्या उन्हात

कांचन पिवळ्या उन्हात न्हाऊन
फुले डोलली ऐशी
रंग अनोखे सुरेख तनुवर
रंगकर्मी पाहशी

पिवळ्या उन्हाना खेळवीत बघ
अंगाखांद्यावर
पक्षी गोडूला धमक पिवळा
बसला फांदीवर

ही सुंदरता पिवळ्या रंगा
सृष्टीमध्ये अवतरते
सोनपिवळा हा स्पर्श कोवळा
प्रसन्नतेचे ये भरते

रोज सकाळी सोने वितरित
करूनी सूर्य हा तेजस्वी
मीही या रंगास पांघरून
सकला भासतो ओजस्वी

या रंगाचे पडे चांदणे
भल्या पहाटे प्राचीला
चालून घ्यावे आरोग्याचे
सोने लुटुनी प्रभातीला

कांती पिवळी वधू हळदते
पितांबर नेसुनी अशी
सौभाग्याचे आरोग्याचे
दान मागते देवाशी

हळद लागते अंगाला अन
मनास सोने उलगडते
नव्या वाटेवर पिवळे पिवळे
स्वप्न सोनेरी तिज पडते

पीत सोवळे नेसून देवा
तूही पितांबरधारी
देवगुरु प्रिय रंग हा पिवळा
बृहस्पतींच्या मंदिरी

निसर्ग जन्मा घालीत राहील
वेगवेगळी रत्ने अमाप
पुष्कराज हा प्रसाद गुरूचा
पिवळ्या रंगाचाच अगाध

रंग हा पिवळा मनात बसला
जिकडे तिकडे सोने हे
या रंगातून वाट काढूनि
खंडेराय दारी जाणे हे

दि.३/१२/१९
सकाळी८.३७ वा.

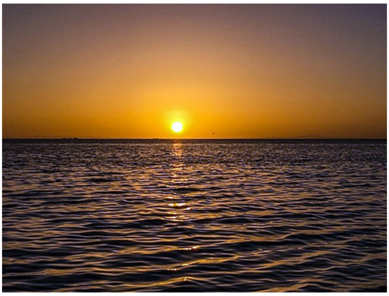

(३२)
आकाशाने भाळावरती

आकाशाने भाळावरती
केशरी टिळा रेखिला
रोज प्रभाती सृष्टीने
अध्यात्म उदय देखिला

अजून कोवळा सूर्यबाळ हा
रंग गोजिरा लेऊन
अष्टगंध जणू उधळीत चाले
रक्तचंदने घेऊन

ब्रह्मचर्य हा पाळत असतो
संन्याशाची छटा
दिनमणी तेजप्रकाश घेऊनी
कांती देत एकटा

तहानलेला बाळरवी हा
अर्घ्य प्राशितो अवघे
चंडप्रचंड ऊर्जेने ती
लाही काहिली होई गे

नजरेमधुनी साठवून त्या
देखदेखण्या बिंबा
एक तेज उदयते अंतरी
चैतन्याची गंगा

रोज पहाटे भेटून त्याला
नमन करावे नित्य
प्रकाशमय तो करतो जीवन
स्वागत व्हावे अगत्य

एक सूर्य बघ होता येईल
जिथे दाटली निशा
तळपत राहू पसरीत तेजा
मनी आशेची उषा

दि.४/१२/१९
सकाळी ६.२९ वा

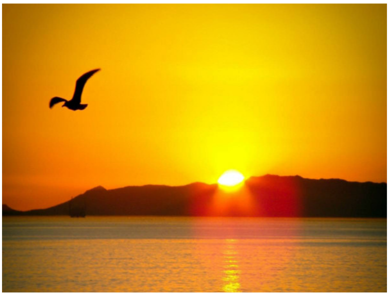

(३३)
सूर्य उगवता चैतन्याचे

रोज सकाळी एक सोनेरी
लाट मनी उसळते
सूर्य उगवता चैतन्याचे
रस सृष्टी घुसळते

एक अनोखे मंथन होऊन
देहाला प्रेरणा
नवविचारांच्या नवनीते
शतघृत मिळते मना

आयुष्याला कारण बनते
अमृत प्रभातसमयी
आरोग्याच्या मंत्रामधुनी
उजळते जीवनसमई

सूर्य देखणा पूर्वेला बघ
अद्भुत रंगविलासी
किती तमाची मरगळ संचित
नेतो तो विलयासी

नभांगणातून पक्षी गाती
भाट बनून तव स्तुती
दिनकर राजा उदया येता
ब्रह्मांडाला गती

देवांची तू दृष्टी असशी
तेज तुझे मम नयनी
अर्ध्य तुला मी देतो प्रभाती
तेज भरू दे जीवनी

तू तेजाचा गोलक देवा
ऊर्जेचा मार्तंड
तुझ्या कृपेने सृष्टी जीवित
स्रोत असा तू प्रचंड

आत्मकारक बनूनी तू तर
कीर्तीदाताही होशी
अज्ञानाच्या तमास गाढुन
ज्ञानसूर्य बघ ठरशी

तुझा एक होईन कवडसा
उजेड घेऊन हाती
प्रकाश देण्या तुझा वारसा
तेजाची आरती

दि.८/१२/१९
सकाळी ५.५१ वा

(३४)
वाकून पाहतो दिनकर

भुई झाकली हरिततृणाने
पोपटी हिरवा रेशीम शालू
स्पर्श तयाचा इतुका मऊसर
गोरीमोरी धरा लाजाळू

तिने ओढला वृक्षराजीचा
घनदाटी हा पदर मुखावर
तरीही लाडिक राजस तिजला
त्यातून वाकून पाहतो दिनकर

दृष्ट न लागो माझीच तुजला
इतुकी दिसशी गोड मोहिनी
मीही ऊब ही देत प्रेमाची
संयम राखीत येतो जवळी

उन्ह कोवळी अंगावरती
फिरतील राणी, तू रोमांचित
फुले शहारा मज अंगावर
मीही सदैव तुजला अंकित

रोज सकाळी प्रणय सांगतो
मी तुजला बघ अनुनयातून
तुझ्या पाठी मी चालत राहीन
उजळीत तुजला किरणावळीतुन

थांब सखे मज जाणून घे ना
तुझे सारखे संकोच हे ना
कसा किती मी अधीर राणी
तरीही मर्जी तव ओलांडीन ना

रोज तुझ्यावर प्रेम बरसवीन
कांचनतेजी मढवून टाकीन
तुही सुंदरी अलौकिक, मज
केवळ बघता मोहित मी रोज

असे आपुले युगायुगांचे
प्रेम पाहते विश्व आगळे
मी तुझा नि तू माझी सदैव
हे का सांगणे पुन्हा वेगळे

विश्व तुझे फिरे भवती माझ्या
तुझे हे असणे सुखावे मजला
ऋतुही सारे दिमतीला तव
चंद्र तारका मीही तुजला

दि.५/१२/१९
सकाळी ७.५३ वा

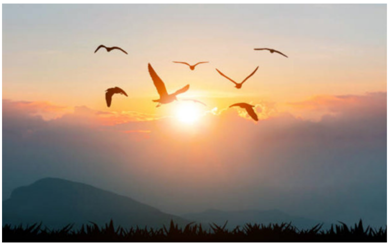

(३५)
सकाळी सकाळी

सकाळी सकाळी
भुकेची आरोळी
निघाले पक्षी
शोधत तळी

मिळतायत का कोठे
किडे मकोडे
अळ्यांचे डोंगर
गटकून थोडे

चला चला चला
तळ्यावर चला
माशांचा तेथे
आहे गलबला

नाजूक पाऊल
टाकत पुढे
पकडावे लागतील
मासे गडे

चोचीला दाण्याची
केवढी आस
पण उडलो फिरलो
मिळेना घास

तपस्या करत
बसलोय मी
माशांची झुंड
निरखून जी

येतील येतील
मी गट्टम करेन
चोचीत चार पाच
एकदाच भरेन

खडकांच्या आत
लपलेत काही
दडलेल्या खेकड्यांची
आता खैर नाही

पाण्यात, जमिनीवर
झाडावर, अंगणी
मिळतोय का नाश्ता
चला करू पहाणी

एखादी सकाळ
पोटभर देते
तर एखादी
दिसभर उपाशी ठेवते

पुन्हा नव्याने
येते सकाळ
शोधायचे खाद्य
नको कंटाळ

चला पुन्हा उडा
मोहीम उघडा
दिसतोय दिसतोय
दाणा, मासा, किडा

फराळ सकाळचा
करून पोटभर
कवळ्या उन्हात
फेरफटका क्षणभर

दि.२१/७/१९
सकाळी ९.२७ वा

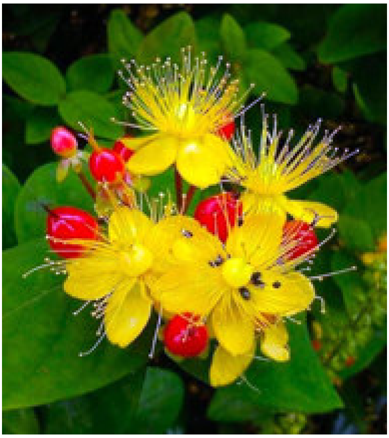

(३६)
दिवे उजेडी

खळखळून हसताच कळीचे
फुल एवढे सुंदर झाले
एक अनोख्या रंगांचे ते
झाडावरती झुंबर झाले

तिथे पेटले दिवे उजेडी
वाऱ्यावरती झुलती वेडी
अशी लावण्ये बहरा येऊन
मनास लावीत जातील गोडी

झुंबर हे की अतिशय नाजुक
स्पर्श कोवळे सुगन्ध साजुक
परमेशाची कलाकुसर ती
उद्यानातून जाऊ मोजुक

जो जो जवळी जातो आपण
खुलून येतील चैतन्याने
क्षणात आपण फुलून येता
खुदकन हसतील मोदभराने

आकाशाची घेत प्रेरणा
लटकून झुंबरे दिनकर निशिकर
हिरवी फुलझाडेही प्रेरित
लटकून फांदीवर कुसुमाकर

किती उत्सवांना ही सृष्टी
रोज मनवते रंगारंग
दृष्टी उघडून खुले करावे
दडून बसले अंत:करण

दि.१३/१२/१९
सकाळी ६.३४ वा.

(३७)
किरणांची लावण्ये

ये रात्र मुकुलिते
गात्र नमविते
देह तुझ्या स्वाधीन
निद्रा येऊ दे सुखासीन

तनुभाव निजले
दीप श्रांत विझले
शांत स्वपा लागली
तरी स्वप्नी कोण जागले

मधुर निद्रेची करू सांगता
अरुणोदय सूर्यास आणता
पीत रक्तिमा आकाशातून
किरणांची लावण्ये देखता

तेजपुतळा कांतिचितळा
भास्कर उदयाचला
प्रेरणेच्या किरणहस्ते
जीवन वितरणकला

निशादेवीच्या गर्भामधुनी
उज्ज्वल बिंबोदय
उषेस हाती घेऊन जगती
तेजोमय परिणय

दि.२३/७/१९
सकाळी८.२७ वा.

(३८)
आपण दोघी बहिणी बहिणी

आपण दोघी
बहिणी बहिणी
सख्याच असतो
रोज किनई

सगळ्या गप्पा,
कधी कधी खफा
तरी हसतो ना
पानोपानी

चल चल चल
झाडाखाली बसू
नदीत उसळती
लाटा बघू

लाटेवर होडी
त्यात माणसांची जोडी
वल्हवताना
पाहू ना थोडी

आली आली आली
बघ मासोळी आली
वर तोंड काढून
पुन्हा गडप झाली

गाईही आल्यात
वासरांना घेऊन
सांजवेळी पाणी
पोटात साठवून

पक्षीही सारे
उतरले इथे
पिऊन पाणी
घरट्यात जाणे

सूर्य मावळतो
किरणं नदीत
आपली मज्जा
आपुल्या मुठीत

झाडाच्या खाली
उतरणीला
पसरून पाय
बसू संगतीला

वारा खट्याळ
मऊ केस उडवितो
उडवून माथी
पुन्हा पाडतो

गळ्यात तुझ्या
मी गुंफीले हात
डोळ्यात आनंद
आऽऽतोनात

आईची आरोळी
येण्याच्या आधी
निसर्गा सोबती
आपण दोघी

मोठ्या झाल्यावर
अशाच बसू
बालपणीचे
दिवस आठवू

ही नदी, ही झाडे
या लता न लाटा
चेहऱ्या भोवती
उडणाऱ्या बटा

ओठात मावे ना
एवढे हसू
लहानग्या
जलपऱ्या की दिसू

नजरेत साठवून
गाव हे आपले
पुन्हा नव्याने
निवांत भेटणे

दि.२३/७/१९
सायं ४.२१ वा

(३९)
सूर्य स्वागता

फुले कागदी, रंग गुलाबी
गुलबक्षीला लाजवता
झाडावरुनी करीत कमान
सज्ज राहती सूर्य स्वागता

क्षितिजावरती रंग केशरी
तांबूस झांकी पसरून गेली
छटा सांडल्या सृष्टीकारानें
पूर्व दिशा बघ रंगीत झाली

काळे करडे डोंगर भरडे
मागून त्यांच्या रवी निघतो
प्रकाश दडवून ठेवी निशेला
उषा भेटण्या गडबडतो

ती न्हाते धुते केस झटकते
पानापानांवर दव गे
रूप तिचे प्रभात काळी
रोज वाटते नवेनवगे

तिच्या मागुनी घेत मागोवा
किरणांचा सम्राट उगवला
दाहकता सोडून कोवळा
किरणझगा घालून आला

तिला मनवण्या सोड तीव्रता
नाहीतर दूर करील ती तुला
ऐकून सल्ला कुण्या सख्याचा
प्रभाती रवी रोज सुसह्य झाला

रविबिंबाचे तेज जेवढे
दिसते प्रभाती खुललेले
कर्तव्या निघण्या आधी
उषा रूपावर भुललेले

पाठशिवणीचा खेळ दोघांचा
लपून झाडे पाहताती
करून फुलांना ते सामोरी
रंग गुलाबी फुलावरती

प्रणयवेळा सूर्य उषेच्या
भल्या पहाटे रंगून जाती
सृष्टी सारी मुखरित होऊन
मीलनगाणी आळवत गाती

दि.२३/७/१९
दु.३:०० वा.

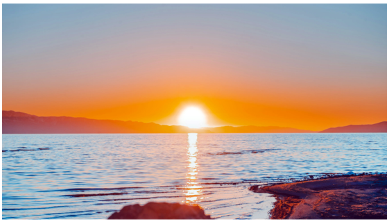

(४०)

दिवस उजडतो चैतन्याने

दिवस उजडतो चैतन्याने
उठून ते साठवून घ्यावे
की अंथरुणात लोळत पडून
प्रकाश सोहळ्या गमवावे

भल्या पहाटे प्रसन्नतेचा
आकाशातून पडतो सडा
वेचून घेऊन शरीर मनाला
उत्साहाचा द्यावा धडा

किलबिल किलबिल चिमणी पाखरे
दैनंदिनी सुरू करती
इवल्या इवल्या कंठामधुनी
सृष्टीगीत ती गाती

नदी झुळझुळे आनंदाने
मार्ग पुढे चालते
सागरास भेटण्या अंतरा
प्रभातीस ती काटे

झाडेवेली ताज्यातवाण्या
झटकून अंगा होती
फळे फुले साऊली
देण्यास सरसावून येती

आकाशातून नानावर्ण
धरित्रीस स्पर्षती
इंद्रधनुचे रंग चांगले
रोज तिच्यावर बरसती

सृष्टी सारी जागी होऊन
कार्यास गती ती देते
आपण उठून तिला पाहता
मन उभारी घेते

झोपून नुसते स्वप्नं पाहता
कोण पुरे करणार
अंथरूनही झेलून तुम्हा
थकलेले असणार

प्रातः काळी उठून मग
स्वप्नपूर्तीसाठी धावावे
कवेत चटकन येईल तुमच्या
त्याला प्रयत्ने गाठावे

उठता सकाळी आरोग्याची
साथ लाभे उत्तम
शरीर, मन दोन्हीही प्रसन्न
प्रेरित अंतर्मन

देवांचे दिव्यत्व सापडे
आकाशातून प्रभा
रोज उठू या ब्राह्ममुहूर्ती
ज्ञान मिळविते आभा

दि.२४/७/१९
दुपारी १२.३७ वा.

(४१)
नव्या दिसाची नवी सुरुवात

नव्या दिसाची नवी सुरुवात
आयुष्यावर कर बरसात
प्रसन्न सकाळ ये झोकात
होडी तिची सुखसागरात

पहिले काम ती हे करते
आधी अरुणा पिटाळते
सूर्यरथाला सज्ज ठेवण्या
सांगून ती पुढे चालते

दिनमणी रथारूढ होऊनी
पिवळ्या केशरी झाकींमधुनी
प्राचीवरती पसरून तेज
डोकावतो आकाशामधुनी

बिंब तेजाचे ऊर्जेचे
दिसते सकाळी स्फूर्तीचे
पक्षी गवसणी घालिती नभा
पंखात रवीबळ भरण्याचे

ढगा ढगांना रंगीत वेश
किरणांचा सर्वत्र प्रवेश
आकाशाची ललना खुलते
रोज स्वतःवर स्वतःच भुलते

उषा लाजरी प्रियकर रवी
तिच्या मागावर तो सरसावी
ती पळते जरी पुढे पुढे
कवेत त्याच्या ती सापडे

सुखद सकाळ रम्य दिशा
वसन सोनेरी नेसे उषा
अलंकार तिचे कांचनपिवळे
मुखचंद्रावर नवीन आशा

अशी पहावी रोज सकाळ
हृदय कोंदणी सुरेख माळ
आयुष्याच्या भाळपट्टकी
ईश्वरा दे नित शुभकाळ

दि.२४/७/१९
दुपारी १.५१ वा.

(४२)
ऊन खाली पडं

एका ओळीत रांगेत
डेरेदार झाडं
त्यांच्या पानांच्या पसाऱ्यातून
ऊन खाली पडं

पानं हिरवीगार लाल लाल
मिसळून एकमेकात
ऊन्ह अंगावर झेलून
आली पिवळ्या सोनेरी रंगात

पायी पसरे गालिचा
स्वप्नमार्ग मऊशार
फुलापानांच्या जाळीत
सोनचित्र चमकदार

मला भेटेल इथेच
माझ्या मनीचा देखावा
निवांत क्षण सोने
इथं आनंद लुटावा

कुठून येईल का
राजकुमार मनीचा
हळव्या राजकन्येसाठी
फुले ताटवा वनीचा

पानसळी तिचा स्पर्श
वेड्या निसर्गाचा हर्ष
पहुडला जरा इथं
वारा शांत नि निवांत

स्वर्गीय सुख वाटे
रंग आसमंती दाटे
स्थिर चित्राचे सांगणे
जणु झाले हो बोलके

दि.२८/७/१९
सकाळी११.४९वा.

(४३)
दिनकर नीलांगणी प्रभाती

दिनकर नीलांगणी प्रभाती
नीलसागरी नौका
पाण्यावरती बिंब चकाके
त्यात हवेचा झोका

नीलमण्यांवर सुवर्णकण
हलकेच तरंगत येती
लाटांवरती सोनसळी
चांदण्या विहरत जाती

पाण्यावरती दिवे तरंगती
सूर्याने लावलेले
नीलवर्ण जलांगणी बघ
दीप असे तेवलेले

स्वर्गाचा दीप्तीमान खंड
आकाशातून पहातो
नभसागर अन सूर्यतेजाचा
मेळ अनोखा होतो

अशा क्षणाला नौकेमधून
बसून शांत तरावे
पंख लेऊनी आकांक्षेचे
खग होऊन विहरावे

सौंदर्याच्या सर्व कल्पना
इथे फिक्या पडती
नवपरिभाषा अर्था येऊन
लावण्ये झडती

तेजोगोलक सूर्य देखणा
आकाशाचा राणा
कांती प्रभेच्या लाटा उठती
त्यावर आरूढ व्हा ना

दि.२९/७/१९
सायं ५.५२ वा

(४४)
क्षितिजावरची लालिमा

क्षितिजावरची लालिमा
सरोवरात बिंबिली
आकाशाने पहाटेला
हळूच धरणी चुंबिली

लाजली ती लाजली
क्षितिजापाशी थांबली
लाल लालेलाल गाल
पाण्यात लपवू लागली

धुऊन घेता जळामध्ये
कपोललाली उतरली
धरा अजूनच क्षितीजाच्या
कुशीत लपून बावरली

त्यातच बिंब नारायणाचे
प्राचीवरती अवतरले
निद्रेत गुंगल्या विश्वाला
प्रेम तयांचे हे कळले

अशा लाघवी प्रणयवेळा
रोज सकाळी धरणीला
निशा कुशीतून उठवत येतो
आभाळसखा बघ तरुणीला

ती बघते, उठते आपुलकीने
त्याचे स्वागत करण्याला
सृष्टी रंगते त्या दोघांच्या
रम्य गोमट्या मेलनाला

जाग जागला शुभ्र पतंग
शोधत हंसी राजहंस
तिच्या मीलना उत्सुक तो की
अशा वेळेला असीम दिगंत

झाडे जागली, पानोपानी
उत्फुल्ल तयांचे दिसती रंग
प्रतिबिंबाने दोन वाटती
सृष्टीराधा नभश्रीरंग

दि.२८/७/१९
दुपारी ३.२१ वा.

(४५)
प्रभाती सूर्याचे बिंब

डोंगर खोदून वळण वाट
अवघड चढाचा असतो घाट

खोदणे सोपे ना बांधणे सोपे
वाटेवरून त्या जाणे ना सोपे

श्रम घेतले डोंगर फुटले
कडेकडेने मार्गही सुटले

पाषाण पोटी वाट गोमटी
मुठीत जीव न चाला पुढती

तरी वाटते घाटात जावे
वाहन आपुले पुढे काढावे

जाता जाता त्या भव्यतेला
हात जोडून प्रणाम केला

समोर प्रभाती सूर्याचे बिंब
पावसाळी मन इथेच चिंब

शीतल ऋतूत धुके पांघरून
डोंगरवाटा गडप होऊन

रोपरोपटी पाहती वाकून
आलंय कोण चाले जपून

खाली दरी बघ ती खोल खोल
फिरते नजर, पडते भूल

उंची दिसते पर्वत पाहता
दरी सांगे खाईमध्ये खोलता

दोन्हीही रूपे जीवनाची ही
सुखाचे डोंगर दुःखाची खाई

सुखा पोखरून वाट काढावी अन
दुःखाची खाई सुंदर वाटावी

असा प्रवास राहो स्मरणी
जगून घ्यावे चिंता न मरणी

दि. ३०/७/१९
सकाळी ७.५८ वा.

(४६)
तम निराशेचा

पानझडी झाडावर
काट्याकुट्या राहती
रातीला ही तिथं बघ
रावे सारे थांबती

किट्‌ट सारा अंधार की
रंग झाला सावळा
सभोवती हिरवाई
रावा झाला बावळा

झोपू या निवांत तर
वाहनांची कर्कश
पडे तो प्रकाश डोळे
सोडतात निद्रापाश

अंग चमकून निघे
रावे सोनसोनेरी
एकमेका पाहताना
दुःख होय अंतरी

हिरवागार रंग कुठे
गेला काही समजेना
कसला हा प्रकाश की
जादू काही उमजेना

रातभर झोप नाही
अंग फांदीवर थके
प्रभातीला उगवला
सूर्य आता नीट दिसे

आहे आहे आहे की रे
रंग तोच आपुला
कसला तो प्रकाश की
रंग हिरवा झाकला

रावे उडले उंच उंच
तम निराशेचा गळाला
आनंदाची हिरवाई
थव्यासंग आभाळाला

दि. २०/८/१९
दुपारी ४.११ वा

(४७)
आरसा हा धरणीचा

आभाळाची छाया अशी
शिरावर राहो
आरसा हा धरणीचा
नितळ नितळ आहो

जळी त्याचे प्रतिबिंब
मोहक वाटावे
अंधाराचे जाळे बघा
क्षणात फिटावे

काय काय उदरी त्याच्या
ब्रम्हांड सारे
चमचमत्या चांदण्या नि
ग्रह गोल तारे

मार्ग व्योम होत जाय
धरा स्वर्गाचा
पथिक खग येती उडत
ठाव मर्माचा

रंग किती सुंदरसे
छटांचे आंगण
केशरी, निळ्या, राजस
रंगांचे ते रिंगण

इंद्रधनू उमटते
जरासे लाजून
प्रेयसीस पाहते की
असे वाकून

उंच उंच शिखरे जाती
चुंबीण्यास त्याला
रम्य निसर्गाचं देणं
लाभलं आभाळाला

कृष्णमेघ दाटतात
जळ भरले जेव्हा
वर्षावाने सुखावते
धरणीमाय तेव्हा

मेघकांता विद्युल्लता
चमकते मधेच
आकाशात तेजरेख
लखलखते एक

सूर्य उगवतो नि
तेज पसरतो प्रकाश
गर्भात रात्रीच्याही तेथे
चंद्र देई साथ

रात्र पौणिमेची रसिक
वेडावून जाई
प्रियतमेच्या केसातून
चांद जाईजुई

चातक,चकोर सारे
नभा पाहताती
अर्घ्य कोणी इथून त्याला
श्रद्धे वाहताती

कोपावता मार्तंड तो
ताप झाकविण्या
मेघा आणून नभ
धरती दिलासण्या

प्रियजन सोडून जात
आकाशी चांदणी
आठवांनी अश्रू गळती
हृदय गोंदणी

आभाळ भरून येई कधी
झाकोळते सृष्टी
कधी नभा पाहताच
ओलावते दृष्टी

बाप आभाळचि होई
माय धरणी
विशाल हे मन करावे
स्वच्छ करणी

गगनाला साद दे
आकाश ठेंगणे
अनंत ईश्वराचे
तेची रूप सांगणे

कृष्ण सावळा नभात
पाहतात जे
आकाशगंगा त्यात
मुक्त वाहतात रे

क्षितिजावर मीलन
धरतीसवे कधी
रम्य सुंदराचे भास
तत्त्व अनादी

दि.२६/८/१९
सकाळी १०.११ वा.

(४८)
सुर्व्या करतोया पाठलाग

झाडायेलींच्या हिरवाईत
सुर्व्या करतोया पाठलाग
त्याची उषा गेली कुटं
आला शोधायला लगोलग

झाली जागी कवाच पाखरं
करती भजन रामाच्या पारी
सुख घेऊन आलिया
उषा घरात आन दारी

व्हती पावसाची रात
भिजून गेलीया धरणी
तिला सुखविण्या आली
वर्षेसंगत उषाराणी

उन्हं पांघरून शेतं
आज झालीत सोन्याची
कोकिळाला आली हुक्की
रागदारी ती गाण्याची

रानफुलांचा गंध रानी
जाईसंग मोगरा अंगणी
भरला सुवास मनातुनी
उषा हितं सुर्व्या मागुनी

देखणं जोडपं पहायचं
खुशीत साऱ्यांनी नहायचं
सकाळी सकाळी ताजंतवानं
होऊन किरणा लेवायचं

दि.४/८/१९
सकाळी८.५४ वा..

(४९)

पहाट डुलली

सूर्यविकासी कमळं फुलली
पहाट कमलदलातून डुलली

सोनसळी त्या उन्हात कमले
रंग सोनेरी लेऊन आली

प्रसन्न चित्ते प्रसन्न परिसर
प्रसन्न सारे सरोवर दिसते

उमलून आल्या पाकळ्यातुनी
हरिलक्ष्मी मधुरतम हासते

दिनमणी उदयाचली उगवता
एक प्रेरणा घेऊन येतो

प्राचीवरती चित्र सोनेरी
रोज सकाळी रेखून जातो

दि १/९/१९
सकाळी ७.२३ वा.

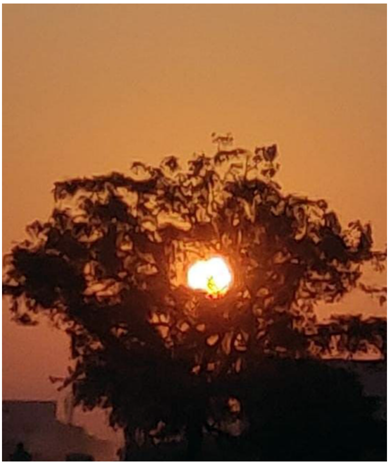

(५०)
उजळून येता तेज उजळते

वृक्षाच्या गर्भात उगवला,
तेजोमय गोलक
उजळून आले भाग्य तयाचे,
असे अनमोलक

कवेत घेता आले प्रभेला,
कोण तो आनंद
सळसळ जागे पानोपानी,
झुलण्याचा छंद

एक आतुनी प्रवाहित हो,
अनामिक चैतन्य
पहाट होता अंधाराचे,
दूर सारूनी दैन्य

पुन्हा नव्याने जन्मा येते,
एक एक पालवी
पुन्हा नव्याने नव्याच आशा,
नवी आस बोलवी

उजळून येता तेज उजळते,
सबाह्य ते अंतरी
नमो सूर्यदेवा तू विराजित,
आमुच्या मनमंदिरी

दि.०६/११/२०२२
सकाळी ०८.२२ वा.

(५१)
तूचि ईश्वरी निधान

रेतीतले कण आम्ही
तूचि देवा नारायणा
देशी ऊर्जा जगण्याला
पोषिण्याला तना मना

तुझा प्रकाश पडता
अंगी सोनं झळाळते
जीवनाचे सत्त्व देशी
तेज जगता कळते

अंधाराची नाही तमा
तुझ्या ज्योतीने आरती
रोज पहाट फुलते
मुखी उमटे भारती

धन धान्याची आरास
प्राणिमात्रासी चैतन्य
देवा रूप तुझे रोज
देखताच होय धन्य

दृश्यमान एकमेव
तूचि ईश्वरी निधान
घेई प्रणाम आमुचा
आयुष्याचे तू विधान

दि.२६/१२/२०२२
सकाळी ०८.१६ वा.

(५२)
ही उषा रमवून जाते

सुंदराच्या देखण्याशा या सकाळी
उठवुनी देहास दे सृष्टीस टाळी
हालणारी पल्लवे गातात काय
वाहणारी ही हवा छेडी गाली

त्या तिथे प्राचीवरी रविकिरणे आली
उगवून भानू तेजवर्षा गर्द झाली
रंग सारे येती उभरून अंबरात
आकाशपटली चित्रकारा जाग आली

ती नदी अजुनी जरा गुंगीत आहे
वाहते ना स्वप्न जळी रंगीत आहे
उठल्या लाटा ज्या कधी वेगात वेड्या
आज त्यांचे मौन हे संगीत आहे

थांबलेली होडी पाहे दर्पणाला
पारदर्शी जळ पुरे समर्पणाला
भाव सारे एकवटले लाजताना
ती सख्यासाठीच सज्ज अर्पणाला

काठ वाटे साखरेच्या झोपेमध्ये
दंगलेला तो अजूनही रातीमध्ये
पेंगुळली अंधार राणी थोडी थोडी
कस्तुरी केशर मिसळले संध्येमध्ये

शांत परिसर जागतो अवचित आता
ओळी पक्ष्यांच्या सुराने गाता गाता
जाग येते गाव बोलू लागताना
ही उषा रमवून जाते जाता जाता

दि.१९/०६/२०२३
सकाळी ०७.३७ वा.

(५३)
सांज मोहरून गेली

इंद्रधनुची कमान
दूर वनी प्रगटली
स्वप्नं सप्तरंगी होता
सांज मोहरून गेली

तिची हिरवी कंच चोळी
चाल अबोली अबोली
थोडा उजेड नि थोडी
तेजकांती की सावळी

जाता रवीचा प्रकाश
मेघातून गाळुनीया
सारे रंग उमटती
अंबराशी माळुनिया

अस्ताचली दिनमणी
रक्त रंग पांघरुनी
चांद चंदेरी चांदणं
निज अंगी गोंदवुनी

आता भरे हुडहुडी
थंडगार कुडकुडी
तिच्या कुशीत शिरावं
निशा गोड गुडगुडी

होत गुडूप रातीला
झोपाळलेली पापणी
मन अबोध जागतं
सात रंगांची झापणी

दि.१७/०८/२०२३
सकाळी ०६.३८ वा.

(५४)
क्षण उजळून जाती

क्षण उजळून जाती
सोन पहाटे पहाटे
देव जागविण्या येतो
तेज किती दाटे दाटे

डोंगराच्या माथ्यावर
चंदनाचा टिळा टिळा
बिंब वर वर येई
ऊब झिळमिळा झिळमिळा

गवताच्या अंगावर
शाल सोनेरी सोनेरी
कळ्या फुलं उमलती
नाना रंगेरी रंगेरी

नभ आपुल्याच नादी
रूप पालट पालट
एक संपलं की दुजं
कोडं घालत घालत

झाडं वेली तेजाळून
रोज नवं जग जग
उंच उडालं आकाशी
मन होई खग खग

दि.१८/०८/२०२३
सकाळी ०८.३८ वा.

(५५)

जीवन सुंदर आणि कलंदर

चला जरासे फिरून येऊ
अशा रम्य वाटेवर
सुंदर स्मृती साठवून घेऊ
पुन्हा पुन्हा वरचेवर

कशास वळते वाट मुरडते
अजून देखणी होते
कधी डावीकडे कधी उजवीकडे
रम्य रेखणी होते

तिच्या कडांना फुलाफुलांची
सजलेली ही किनार
काठपदरी जणु नेसून दिसते
साजिरी नाजूक नार

उंच चिनारी तरुवर सुंदर
आकाशी झोंबती
चंद्र सूर्य की तारे वेडे
नभांगणी लोंबती

प्रकाश आभा पसरे हलकी
गगन उजळते जसे
अवनी वरती सोनशलाका
पसरे चित्र सुरेखसे

जरा क्षणाची उसंत मिळता
मन सहजी वळते
जीवन सुंदर आणि कलंदर
इथे येता कळते

दि.१३/०९/२०२३
सकाळी ०८.५९ वा.

(५६)
फूल ते किती वाट पाहते

फुलांचे राज्य अळुमाळू
ते इतुके असते कनवाळू
मुलायम पाकळ्या जैशा
मनाला तैसे सांभाळू

जो वेगे वाहतो वारा
किती हळुवार होई ना
नको उमळाया फुलराण्या
मधुर गुंजनात गाई ना

तो पाऊस हलके हलकेच
असा अलवार कोसळतो
न पडण्याचे दुःख त्याला
फुलांवर दवरूपे मिसळतो

उन्हाची लाही लाही थांबे
फुलांशी शांत होण्या झोंबे
दुपारी ताप संपे सगळा
उन्हाचे होई जणू चांदणे

शेवटी येणाऱ्याजाणाऱ्या
वाटसरुसाठी हसते
कुणी येईल रसिक हळवा
फूल ते किती वाट पाहते

दि.२७/१०/२०२३
सकाळी ०६.१३ वा.

लेखिकेचा परिचय

- **डॉ. मंजूषा पंढरीनाथ कुलकर्णी,**

पीएच. डी. (संस्कृत), नेट (संस्कृत), सेट (शिक्षणशास्त्र), एम.ए. (संस्कृत), एम.एड., राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ (महाराष्ट्र शासन, भारत) (सहाय्यक प्राध्यापक - संस्कृत)

२३१ समर्थ अलंकार, सदनिका क्र. २, कवितांच्या बागेसमोर, विठ्ठल रुक्मिणी मंदिराजवळ, ज्योतीनगर, छ. संभाजीनगर - ४०० ००५

ई-मेल : dr.manjushak@gmail.com

मोबाइल : + ९१ ९८२२८ ३९४९१ । व्हाट्सएप; +९१ ९०८२१ ६१५२४

सध्या :

- **प्रशासकीय अधिकारी, मुख्यमंत्री कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई (महाराष्ट्र)** येथे राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ म्हणून कार्यरत.
- महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामध्ये राज्यात सर्वप्रथम स्थान अधिगत आणि राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ शासनसेवेमध्ये २२ वर्षांपासून कार्यरत.
- **संस्कृत सल्लागार मंडळाची सदस्य, साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली.** **(https://sahitya-akademi.gov.in)**
- व्यापकदृष्ट्या मान्यताप्राप्त संस्कृत भाषातज्ज्ञ, **साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २०२० प्राप्त,** उच्च शिक्षणातील शैक्षणिक विचारवंत, उच्च प्रशंसित कवयित्री, लेखिका, संशोधक आणि वक्ता.
- तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी लिखित ''वैदिक साहित्याचा इतिहास'' (२६० पृष्ठे) या **मराठी पुस्तकाचा (साहित्य अकादमी पुरस्कृत) संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्याचा विशेष प्रतिष्ठेचा प्रकल्प** साहित्य अकादमीने प्रदान केला होता, जो पूर्णत्वाला जाऊन साहित्य अकादमीद्वारे अनुवाद प्रकाशित.
- आचार्य बाळाराव **सावरकर लिखित स्वातंत्र्यवीर सावरकर यांच्या चरित्राच्या (अंदाजे २००० पृष्ठांच्या) ४ खंडांचा अत्यंत सन्मानाचा संस्कृत अनुवाद प्रकल्प** स्वातंत्र्यवीर सावरकर राष्ट्रीय स्मारक, मुंबई यांनी स्वाधीन केला आहे. त्यापैकी प्रथम खंडाचा अनुवाद पूर्ण झालेला असून प्रकाशनाच्या मार्गावर.

- गेल्या २५ वर्षांपासून, भाषा, साहित्य, संस्कृती, कला, नाटक, शिक्षण आणि भाषेशी संबंधित विधायक कार्याचा प्रसार करण्याच्या ध्येयाने प्रेरित अन् कार्यरत आहे.
- संस्कृतच्या प्राध्यापिका, वसंतराव नाईक शासकीय कला आणि सामाजिक शिक्षण संस्था, नागपूर.
- **महाराष्ट्र शासनाच्या पहिल्या पूर्णवेळ महिला भाषा संचालक आणि महाराष्ट्र राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग, महाराष्ट्र शासनमध्ये प्रशासकीय अधिकारी** ह्या पदांवर कार्यभार सांभाळला.
- पुणे विद्यापीठातून पदवी आणि पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केले
- तसेच पुण्यातील एसएनडीटी विद्यापीठामधून देखील बी.एड. आणि एम.एड. पूर्ण केले.
- एकाच वेळी पुणे विद्यापीठ आणि टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठात अव्वल येण्याचा बहुमान मिळवला.
- MPSC वर्ग-एक परीक्षेमध्ये संस्कृत या विषयामध्ये सर्वप्रथम येण्याचा बहुमान
- विविध राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय परिषदा, चर्चासत्रे आणि परिसंवादांमध्ये अनेक शैक्षणिक शोधनिबंध सादर केले आणि अनेक प्रतिष्ठित पुरस्कार जिंकले.

लक्षणीय योगदान :

डॉ. मंजूषा या भाषा, कला, नाटक, संस्कृती, प्रशासन, साहित्य आणि शिक्षण या क्षेत्रांमध्ये अनेक बहुमुखी भूमिकांमध्ये योगदान देत आहेत. त्या संस्कृतमधील एक प्रसिद्ध प्राध्यापिका, एक प्रसिद्ध वक्ता, एक विचारशील प्रवचनकार, एक वाचक, एक उद्घोषक, एकल-कलाकार-नाट्यकलावंत/सादरकर्त्या, एक कवयित्री, एक संशोधक, एक लेखिका आणि अशा अनेक क्षेत्रांमध्ये नैपुण्य असलेल्या विदुषी आहेत.

गेल्या काही वर्षांमध्ये डॉ. मंजूषा यांनी भाषिक संशोधन, अनुवाद, भाषा आणि कोशविकास आणि भाषा धोरणाची निर्मिती अशा अनेक महत्त्वपूर्ण क्रियाकार्यांचे नेतृत्व केले आहे. शिक्षण, साहित्य, प्रशासन आणि संस्कृती या

क्षेत्रातील त्यांच्या अद्भुत योगदानाबद्दल त्यांना अनेक पुरस्कार आणि सन्मानचिन्हांनी सन्मानित करण्यात आले आहे.

डॉ. मंजूषा यांनी मराठी कवितेच्या क्षेत्रात जागतिक स्तरावर विश्वविक्रमधारक अशी एक अनोखी ओळख निर्माण केली आहे आणि चरित्र, कविता, ललित आणि तात्त्विक तसेच वैचारिक लेखन अशा सर्व संबंधित शैलींमध्ये त्या एक उत्कृष्ट आणि प्रथितयश लेखिका म्हणून चमकत आहेत.

प्रकाशमार्गा : हे पुस्तक डॉ. प्रकाश बाबा आमटे यांच्या चरित्राचा (मराठी भाषेतील) डॉ. मंजूषा यांनी केलेला संस्कृत अनुवाद आहे ज्याला २०२० वर्षातील साहित्य अकादमीच्या अनुवाद पुरस्काराने गौरविले गेले. डॉ. आमटे यांच्या या अद्भुत जीवनप्रवासाचा संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्यात डॉ. मंजूषा यशस्वी ठरल्या आहेत.

‘‘**साहित्यिक व्रत**’’ म्हणून गेल्या ६ वर्षांपासून, डॉ. मंजूषा रोज काव्यरचना रचत आहेत आणि प्रसारित करत आहेत. त्यानिमित्ताने मराठी कवितेतील ‘हाय रेंज बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड’ मध्ये जागतिक विक्रम केल्याबद्दल महाराष्ट्राचे माजी राज्यपाल श्री. भगतसिंग कोश्यारी जी यांच्या हस्ते डॉ. मंजूषा यांचा सत्कार झाला आहे.

प्रकाशित पुस्तके –

- डॉ. मंजूषा यांनी मराठी, संस्कृत आणि इतर भाषांमध्ये अनेक उत्तम पुस्तके लिहिली आहेत आणि त्यांचे पहिले पुस्तक ‘विवाह संस्कार’ २०१० या वर्षी प्रकाशित झाले. त्यानंतर डॉ. मंजूषा यांनी संस्कृतमधील इतर अनेक पुस्तके प्रकाशित केली आहेत ज्यामध्ये श्यामस्य माता, विवेकानंदस्य विचारसौंदर्यम्, वेदकालीन स्त्रीरत्नानि, स्मृतिवचनानि, स्मृतिप्रतिपादित न्याय:, विवेकरत्नानि, प्रकाशमार्गा : अशी अनेक पुस्तके संस्कृतमध्ये रचली व अनुवादित केलेली आहेत. तर ‘प्राचीन भारतीय समाज’, ‘सूर्य शक्ती और मानव’, ‘कौटिलीय अर्थशास्त्र’, ‘स्मृतीग्रंथ – भाग १ और २’ ही त्यांची हिंदी भाषेतील पाच पुस्तके प्रकाशित झाली आहेत.

त्यांच्या मराठीतील पुस्तकांमध्ये अनमोल विचार ठेवा – नचिकेता (लेखांचा संग्रह), लावण्यखणी (मराठी लावणी गाण्यांचा संग्रह), कणखरबाणा राणी अहिल्या (अहिल्याबाई होळकर यांचे चरित्र), बकुळफुले (फुलांवरील कविता), मृद्‌गंध (ग्रामीण मराठी भाषेतील कवितांचा संग्रह), एक पाती गवताची (ललित लेखसंग्रह), प्रीतसुधा, आरसपाणी–जीवनगाणी (मानवी जीवनावरील कवितांचा संग्रह), गोड–गोड पापा (बालकवितांचा संग्रह), सर्ग–निसर्ग, संतोष, उत्कर्ष, पूर्वा (निसर्गावरील कविता), नाथा पंढरीनाथा, ईश भाग्येश (देवभक्तीपर), मंगेश, आंदण (प्रासंगिक), रूप–स्वरूप (राधाकृष्ण), अलवार, मधुश्री (ऋतू), सुधांशु (चंद्र), दिव्यांतरी (सूर्य) यांचा समावेश आहे.

याशिवाय विज्ञानातील संस्कृत, स्मृती धारा भाग–१ आणि भाग २, चतुरंग, शोधामृत, संस्कृत मराठी उखाणे, गौरवगाथा सूर्याची, जीवनचिंतन, भावमंजूषा, विचारकणिका, वेदकालीन स्त्रीरत्ने आणि अणुविज्ञानातील झंझावात – डॉ. अनिल काकोडकर, प्राचीन भारतीय समाज. ही पुस्तके देखील प्रकाशित आहेत. त्यांचे मराठीमध्ये ‘मंजु मंजिरी’ आणि ‘सर्ग निसर्ग’ नावाने ऑडिओ कवितासंग्रहही प्रकाशित झालेले आहेत.

प्रकाशनाच्या वाटेवरील पुस्तके –

(राधाकृष्ण) – श्रीरंग, कृष्णकांत, (निसर्गपर) – सृष्टीगंध, (प्रीत – तिच्यावरील प्रीत कविता) – नादश्रुती, श्वेता, (सकाळ–संध्याकाळ) – लाघव वेळा, (वेळा) – तेव्हा, (त्याच्यावरील प्रीत कविता) – प्रियतमा शुभांगी, नेहा, सुधीर, (मिश्र कविता) – गंधराणी, हृदयस्पर्शी, कवडसा, मृण्मयी, अबोली, (ऋतू) – सहा सोहळे, (फुले) – अळुमाळु, सुरभी, (पशु) – खाणाखुणा, (पक्षी) – वैष्णवी, (स्त्रीजीवन) – स्वामिनी, मृणालिनी, (धरती–आकाश) – प्रमिला, नभ मोजताना, (जीवनपर) – मनमंदिरा, तेजशलाका, उदय, मंजुभारती, (पाऊस कविता) – श्रावणी, (गझल) – उल्का, (रसिकप्रतिक्रिया – कवीश्वर) – बोल बरवे, (अन्य रसिक प्रतिक्रिया) –प्रतिसाद, रसिकवरा, हृदयतरंग, अनुबंध (वाट) – जरा रेंगाळले, (Audio - Book) – युगंधरा, कामिनी, (रंग) – रंगतनु, (गझल) – मनस्विनी, (सर्वोत्कृष्ट कविता) – माझी कविता, (ललितलेख) – मन्मनी, इंदुमती, मंजुश्री, मानसी.

मिळालेले पुरस्कार :

पुरस्काराचे नाव आणि वर्ष –

- कोकण मराठी साहित्य परिषदेचा अत्यंत मानाचा २०२२–२३ चा ललित गद्य विभागातील द्वितीय क्रमांकाचा सौ. लक्ष्मीबाई व राजाभाऊ गवांदे पुरस्कार 'एक पाती गवताची' या ललितलेखसंग्रहास प्राप्त झाला आहे.
- शिक्षाश्री सन्मान – २०२४
- स्व. वा.ना. उत्पात स्मृती पुरस्कार – २०२३
- परळी भूषण पुरस्कार २०२३
- मुंबई मराठी ग्रंथ संग्रहालय २०२३ पुरस्कार (गौरव गाथा सूर्याची साठी)
- संस्कृत भाषा सभा नाशिक, महाराष्ट्र तर्फे डॉ. व्ही. एम. गोगटे स्मृती पुरस्कार २०२३
- अखिल ब्राह्मण मध्यवर्ती संस्था, नाशिक २०२२ तर्फे सन्मान आणि सत्कार
- अखिल देशस्थ ऋग्वेदी ब्राह्मण मध्यवर्ती मंडळ, वडोदरा तर्फे ''साहित्य रत्न'' पुरस्कार २०२२
- सरस्वतीदेवी विद्या विकास ट्रस्ट पुरस्कार २०२२
- प्रेमचंद सन्मान २०२२
- अणुविज्ञानातील झंझावात : डॉ. अनिल काकोडकर – ३ राज्यस्तरीय पुरस्कार प्राप्त
- महात्मा फुले राज्यस्तरीय बाल–साहित्य पुरस्कार (महाराष्ट्र साहित्य प्रतिष्ठान) २०२१
- राज्यस्तरीय संत नामदेव चरित्र साहित्य पुरस्कार २०२०
- लेखक सुनील रंगराव देसाई राज्यस्तरीय बाल–साहित्य पुरस्कार २०१९
- संस्कृतसाठी साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २०२०
- राष्ट्रपती पुरस्कार विजेते दिवंगत व्ही.डी. सर्जे गुरुजी प्रतिष्ठानचा जीवन गौरव पुरस्कार २०१८

- पत्रकार उत्कर्ष समिती (मुंबई)चा राज्यस्तरिय आदर्श शिक्षक पुरस्कार २०२७
- शेतकरी शिक्षण प्रसारक मंडळ आष्टी जि. बीड (महाराष्ट्र) चा राज्यस्तरीय आदर्श पुरस्कार
- द्वारका प्रतिष्ठानचा राज्यस्तरीय सर्वोत्कृष्ट प्रशासक पुरस्कार
- गोस्वामी संत तुलसीदासकृत रामचरित मानस पुरस्कार २०२६
- राज्यस्तरीय दैनिक भास्कर महिला पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय लोकमत सखी सम्राज्ञी पुरस्कार २०१२
- दिल्ली संस्कृत अकादमी, अखिल भारतीय–नवोदित – संस्कृत कवि प्रतियोगिता पुरस्कार २०१२
- लोकमत माझी आई पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय महिला गौरव पुरस्कार २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव – संहितालेखन प्रथम पारितोषिक २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव – नाट्य द्वितीय पारितोषिक २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०१०
- S.N.D.T. महिला विद्यापीठ, सर्वतृतीया २००१
- मध्यप्रदेश संस्कृत अकादमी राष्ट्रीय निबंध रचना पुरस्कार १९९८
- महाराष्ट्र राज्यशासन संस्कृत प्राविण्य पुरस्कार १९९८

- **Digital Content :**

अ.क्र.	तपशील	लिंक
१	सखी सह्याद्री मुलाखत, दि. १०-१०-२०२४	https://www.facebook.com/share/v/FmEuAjAVeKGrunYB/?mibextid=WC7FNe
२	सोनाली नवांगुळ, डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमीचा अनुवादासाठी पुरस्कार	https://www.loksatta.com/pune-news/sonali-nawangul-dr-manjusha-ku-lakarni-sahitya-akademi-award-for-translation-akp-94- 2600116 ?utm_source =whatsapp_web & utm_medium =social& utm_campaign=socialsharebuttons
३	"आपल्यालाच आपला प्रकाश होता आलं पाहिजे." साहित्य अकादमीचा पुरस्कार मिळाल्या नंतर मंजुश्री यांनी दिलेला हा संदेश आपल्या सर्वांसाठी साहित्य अकादमी पुरस्कार विजेत्या डॉ. मंजूषा कुलकर्णी MaxWoman वर.	https://youtu.be/Lqu-YF4G-rw
४	डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमी पुरस्कार	https://www.madhyamvruttseva.com/डॉ-मंजूषा-कुलकर्णी-यांचा/

५	महाराष्ट्राचे माननीय राज्यपाल यांचे ट्वीट	<https://twitter.com/maha_governor/status/ @maha_governor 1439559856764030979 ?s=08 <https://twitter.com/maha_governor/status/1439559859536482304?s=08
६	संस्कृत भाषाव्रताचा सन्मान 'प्रकाशवाटा' या डॉ. प्रकाश आमटे यांच्या आत्मचरित्राचा संस्कृत अनुवाद डॉ. कुलकर्णी यांनी 'प्रकाशमार्गा:'	https://www.loksatta.com //lokrang/sahitya-akademi-award-for-translation-autobiography-of-prakash-amte-poet-prof-dr-manjusha-kulkarni-prakashwata-zws-70-2612674/lite/ ?utmsource=whatsapp_web&utm_medium=social&utm_campaign=socialsharebuttons
७	https://mr.wikipedia.org	https://mr.wikipedia.org/wiki/मंजूषा_कुलकर्णी
८	प्रा.डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांचा महाराष्ट्र राज्याच्या मा. राज्यपालांच्या हस्ते अभिनव साहित्यिक विक्रम केल्याबद्दल सत्कार	https://youtu.be/6x7BRzz_seo

९	प्रशासक आणि संस्कृत विद्वान - डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांच्याशी भेट (डीडी न्यूजद्वारे)	https://youtu.be/ 7a5dNUZKnRk
१०	@MahaGovtMic	https://twitter.com MahaGovtMic/status 1476551366352924 672?s=08
११	कवयित्री डॉ.मंजूषा कुलकर्णी यांचा जागतिक काव्य विक्रम केल्याबद्दल राज्यपालांच्या हस्ते सत्कार 'साहित्यिक व संतांनी देश एकसूत्रात बांधला' भगतसिंह कोश्यारी	https://twitter.com/ InfoVidarbha/status/ 1418559733921816 580?s=20
१२	साहित्याच्या पारावर डॉ. मंजूषा कुलकर्णी सखी सह्याद्री - डीडी सह्याद्री दूरदर्शन मुंबई	https://youtu.be/ VEJcY4GX7tg
१३	सखी सह्याद्री	<https://youtu.be/IT LxInwuJc ; https:/ youtu.be/7a5dNUZKnRk
१४	खास कार्यक्रम / नवदुर्गासह डॉ.मंजूषा कुलकर्णी / नवरात्री स्पेशल / सकाळ मीडिया	https://youtu.be/ m1Ot_LzxI4k

१५	मनीषा नवपुते यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=1266533350529198id=100015176343763&sfnsn=wiwspwa
१६	संजीव खानझोडे यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=4429100480484776 id=100001546044035 sfnsn=wiwspwa
१७	ऑडिओ अल्बम – ''सर्ग_निसर्ग'' ऑडिओ अल्बम – ''मंजुमंजिरी''	<https://vy6s8.app.goo.gl/NKnJ> https://vy6s8.app.goo.gl/A8Z5
१८	Special Screening of 100th Episode of Mann Ki Baat from Raj Bhavan	https://www.youtube.com/live/7-dyWQaLA?si=mid7qSf_HIM6WQ8q
१९	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग – १	https://youtu.be/TrNMBV_ysf8?feature=shared
२०	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग –२	https://youtu.be/NpvMk-Pu4dOs?si=typfHtOvNg-1hDXgT

सारांश :

- एकूण अनुभव (शैक्षणिक) : २२ वर्षे
- एकूण अनुभव (प्रशासकीय) : १३ + वर्षे
- व्याख्याने आणि भाषणे : १००० पेक्षा जास्त
- प्रवचने : ५०० हून अधिक
- शोधनिबंध प्रकाशित : १०० हून अधिक
- स्वलिखित पुस्तके (प्रकाशित) : ५८
- स्वलिखित पुस्तके (आगामी) : ४५
- संशोधन प्रकाशने : १६
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत सहभाग (आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय आणि राज्यस्तरीय) : ४०
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत स्रोत-व्यक्ती / तज्ज्ञ म्हणून सहभाग : २०० हून अधिक
- पुरस्कार : २०० पेक्षा जास्त
- मिळालेल्या शिष्यवृत्ती : ९
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. पदवी प्राप्त विद्यार्थी : ०५
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. संशोधन कार्य सुरू असलेले विद्यार्थी : ०४

• • •